

FRIES, THEODOR MAGNUS

Tal [över C. von Linné d.ä.].

[Upsala]
1878

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- ➔ Få samma utseende och känsla som med originalet!
- ➔ Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- ➔ Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- ➔ *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- ➔ *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

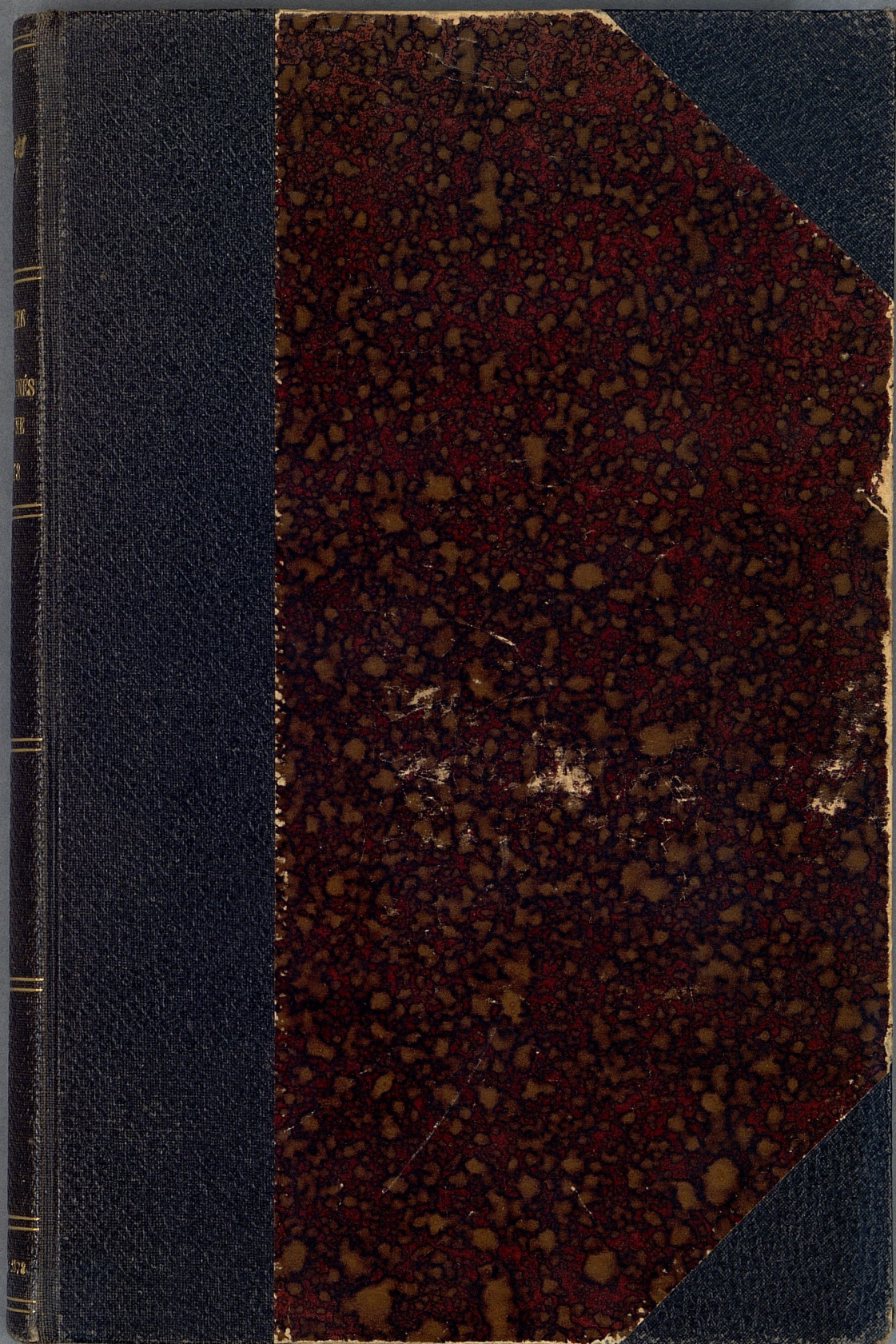
- ➔ Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> lla boken.

- ➔ <http://search.books2ebooks.eu/>

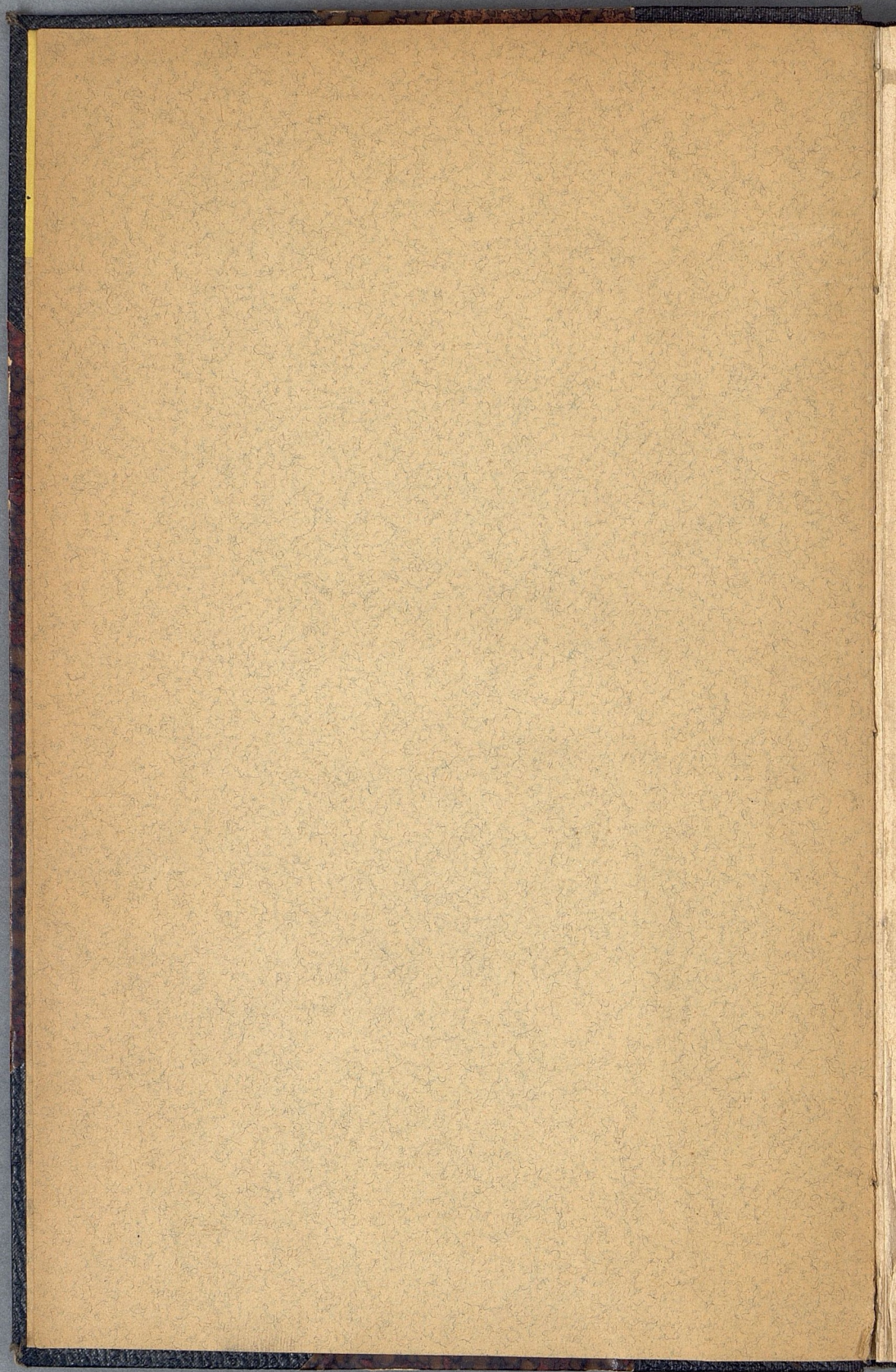

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Biogr
Su

LINNE, C.V.
Ex. A.

Ex. A.

Tal

af

Th. M. Fries.

»Ungdomen wid Scholorna kan liknas wid små trån uti en Träschola, där undertiden händer, fast sällan, att unga trån, ehuru man anwänt på dem största flit, icke arta sig, utan på alt sätt likna willa stammar; men då de änteligen blifwa omsatta och transplanterade, förändra sin willa art och blifwa sköna trån, som gifwa behagelig frukt. I hwilken afsigt och ingen annor afsändes nu till Academien denne Ynglingen, som kanske där kan komma uti det climat, som gynnar hans tilltagande i växten».

Sådant var det föga rekommenderande afgangsbetyg från Wexiö gymnasium, hvarmed för 150 år sedan en fattig yngling sändes ut i verlden för att wid Lunds högskola vinna inträde. Och dock kunde han skatta sig lycklig att erhålla ens ett sådant! Ej mer än ett år hade förflutit, sedan hans bekymrade fader af nästan samtliga hans lärare tillråddes att i tid taga sin son från boken och i stället göra honom till snickare eller skräddare samt sálunda till en nyttig samhällsmedlem. Och äfven sedan han lyckats blifva såsom student inskrifven, var förödmjukelsens och försakelsens bittra kalk ej tömd; att han var arbetsammare än de flesta, torde ingen kunnat förneka, men hela hans håg och flit gälde medicin samt framför allt naturalhistoria, och det anseende, dessa vetenskaper wid universiteten då åtnjöto, var så godt som alls intet. Ingen ville bortkasta sin hjälp på den, som sysslade med slika, onyttiga, föraktliga ting; den från det fattiga fädernehemmet erhållna ringa studii-

hjelpen var snart förtärd till yttersta skärfven; hunger och nöd hotade att sluka den unge studentens mod och krafter; endast en lycklig tillfällighet räddade honom från djupaste förtviflan. Den studentens namn var CARL LINNÆUS.

Ungefär 50 år hade sedan förflutit, då en morgon — i dag för jemnt 100 år sedan — med löpeldens hastighet spred sig underrättelsen, att Upsala universitet och fäderneslandet förlorat sin största prydnad, att blomsterkonungen — »princeps botanicorum» — nedlagt sin spira. Budskapet härom flög vida öfver vårt fäderneslands gränser; snart hade det hunnit öfver hela den civiliserade världen och väckte öfverallt känslor af sorg och saknad, ty den hädangångne ansågs ej såsom någon ett särskildt lands storman, utan såsom en hela den bildade världens väldige kämpe för sanning och vett, såsom den klarsynte tolkaren af naturens under för alla tider och alla folk. Helt naturligt är, att för Sverige, hvilket nyligen störtats ned från sin genom svärdet tillkämpade politiska höjdpunkt, men genom Linné blifvit lyftadt upp till rangen af en stormakt inom vetandets värld, skulle förlusten kännas dubbelt tung, och såsom ett berättigadt uttryck af dessa hela nationens känslor kan man väl betrakta de ord, hvarmed Sveriges konung i sitt trontal till rikets kort derefter församlade ständer framhöll den nationalförlust, som Sverige genom CARL VON LINNÉS bortgång lidit.

Ärad af hela sin samtid, gick den gamle till hvila, och denna hans ära har bestått profvet af efterverldens granskning och dom. Må det ej döljas, att personer funnits, som, om de än haft försyn att alldeles förneka Linnés vetenskapliga förtjenster, dock af alla krafter bemödat sig att till en obetydlighet förringa desamma. Det vore dessa en alltför stor heder att vid ett sådant tillfälle som detta länge orda om deras, med ringa bifall helsade, vanligen snart förgätna stormlöpningar mot Linnés ära; de hafva derunder blott lemnat ett nytt bevis på sanningen af den af Linné sjelf använda liknelsen om dvergen, som satt på jättens axlar och därför ansåg sig kunna förhäfva sig öfver dennes kortsynhet. Äfven de himlakroppar, hvilka lysa endast med från solen lånadt sken, kunna ju fördunkla eller helt och hållet bortskymma sin ljuskälla, men dock blott för helt

kort tid, hvarefter solen tyckes stråla med ännu klarare glans. Om vördnaden för Linnés namn göres oss intet särskildt vittnesbörd behof; derom tala de talrika vallfärdande till hans graf från världens skilda trakter; derom vittnar den nästan till helgondyrkan gränsande pietet, hvarmed (ej minst i utlandet) hvarje, äfven det obetydligaste minne af honom omfattas och vårdas; derom talar otvetydigt den dag, som i dag är, och det sätt, hvarpå den högtidlighålles. Det är neml. ej blott detta universitet, som anser sig ega rättighet att visa stolthet öfver att bland sina stora hädangångne kunna räkna Carl von Linné; liksom i forntiden 7 städer kämpade om äran att vara Homeri födelsestad, så framställas ock, då tal är om Linné, anspråk, och dessa ingalunda oberättigade, att jemte Upsala nämnas, af ej blott flera platser inom Sveriges gränser, utan ock långt härifrån, i det land, hvarest lyckan först log mot den fattige, obemärkte svensken, der han ej blott fann frikostiga mæcenaters bevågenhet och i ära grånade vetenskapsmäns vänskap, utan ock lade grunden till ett odödligt namn. Ej endast här och på andra ställen inom fäderneslandet högtidlighålles Linnés minne; i Hollands hufvudstad firas denna dag med vida större ståt än hos oss, och »blommornas stad», det på lilje-bäddar hvilande Haarlem, drager sig i dag till minnes den tid, då i eller straxt invid detsamma, på det genom Linné verldsberömda Hartecamp, en ny sol gick upp på naturvetenskapernas himmel, för hvars klara strålar det synkretsen förut skymmande töcknet skingrade sig.

Ett ärofullt uppdrag har blifvit mig gifvet att här teckna en bild af Linné, att påpeka hvad han uträttat, som än i dag berättigar honom att nämnas såsom den nyare naturforskningens fader. Sällan har ett uppdrag af detta slag åt någon lemnats, som varit förknippadt med större svårigheter. Till endast en någorlunda tillfredsställande skildring af hans betydelse för hans egen »scientia amabilis», blommornas vetenskap, fordras ej blott en långt större förmåga, utan ock en vida längre tid, än som står till mitt förfogande. Men härtill kommer, att om än Linné i främsta rummet var botanist, utöfvade han dock ett alltför stort och viktigt inflytande på zoologien, på mineralogien, på medicinen

nen, för att detta skulle här med tystnad kunna förbigås. Att under sådana förhållanden den bild, som kommer att tecknas, måste blifva både svag och bristfällig, torde näppeligen väcka förvåning; af lätt insedda skäl tvingas jag att inskränka mig till blott några antydningar, hvarvid nödigt är, att vi först kasta en blick på naturforskningen, sådan denna gestaltade sig före Linnés framträdande.

Allbekant är den revolution, som på snart sagt alla områden försiggick i slutet af 15:de och början af 16:de århundradena. Nya verldar upptäcktes, den frigjorda tanken bröt sekelgamla bojor, vetenskaperna trädde ut ur den slutna klostercellen och boktryckare-konsten gjorde bildningens frukter tillgängliga äfven för de ringa och obemedlade. Ett nytt lif tycktes genomströmma hela menskligheten och mången bildningens telning, som i medeltidens tunga luft stått half-förtorkad, började skjuta nya skott, utveckla blommor och sätta frukt. Äfven naturalhistorien, som i forntiden kunde bland sina idkare uppvisa sådana män som Aristoteles, Theophrastos Eresios, Dioscorides, Galenus och Plinius, och hvilken, sedan den klassiska bildningen slagits i spillror, för någon tid funnit hägn och omvårdnad hos araberna, började åter vakna upp ur sin sekler långa sömn, och flitiga forskare begynte öfverallt att framsläpa materialier till uppförandet af ett nytt naturforskningens tempel. Hvad under, om man härvid i början gick till väga utan plan och insigt, så att slutligen det chaotiskt hopade materialet hotade att växa byggmästarne öfver hufvudet och förståndet!

Det är en utnött sanning, att »tiden förändrar», och ej minst gäller detta föremålen för den vetenskapliga forskningen. Mycket inom naturvetenskaperna, som nu anses själfklart och hvaråt man nu knappt egnar en tanke, var för 300 år sedan ännu ej anadt eller åtminstone hägrade endast såsom töckniga dimbilder. I våra dagar vet t. ex. enhvar skolgosse, att man för att kunna ordna naturens otaliga alster måste först lära sig urskilja särskilda arter och att sammanfatta dessa i olika släkten, hvilka sedan böra systematiskt sammanställas i klasser, ordningar eller familjer o. s. v., men det är först efter otaliga misstag, som man kommit till en klar insigt ej blott härom, utan ock om

de grunder, efter hvilka arter, släkten, klasser o. s. v. böra begränsas. Vi behöfva ej gå långt efter exempel på den oreda, som i detta afseende förr rådde; vi kunna finna fullt upp med prof derpå, om vi blott uppslå något af de svenska författares arbeten, hvilka ledde skolgossen Linnæi första famlande steg på Floras fält, men hvilka han sjelf snart måste beteckna såsom »usla wägledare». Några på måfå tagna exempel kunna närmare förtydliga dessa förhållanden. Så vet numer enhvar, att man ej såsom egen art får betrakta hvilken som helst tillfällig afvikelse eller formförändring, men detta hindrade ej den tidens botanister från att sönderdela t. ex. vår vanliga tall i 4—5 arter, bland hvilka ej ens saknades »tallbuske» och »ihålig tall», uppställda med samma anspråk på artvärdighet, som t. ex. ek, alm, lönn o. s. v. Likaledes, i stället för att till samma släkte föra endast sådana arter, som till väsentligare, viktigare delar med hvarandra öfverensstämma, lät man då ofta nog en tillfällig likhet i något helt oväsentligt afseende härvid vara bestämmande; under slägtnamnet *Trifolium* förenade man t. ex. alla växter med tredelade blad, huru himelsvidt olika till blomma, frukt och öfriga delar de än voro. Hvarken art- eller släkt-begreppet var ens tillnärmelsevis fastställt, och hurudan den systematiska anordningen då skulle vara, är lätt att gissa. De kända växterna indelades efter deras gagn för människan eller efter helt oväsentliga olikheter, såvida man ej åtnöjde sig med att upp-rada dem efter den alfabetiska ordningsföljden af de, stundom till ljud och längd barbariska namn, som blifvit dem gifna. Härtill kom, att enhvar ansåg sig hafva rätt, ej blott att på *sitt* sätt, med sina egna termer beskrifva de af honom anträffade föremålen, utan ock att helt godtyckligt, nyckfullt ändra de redan förut gifna namnen eller utbyta dem mot andra. Naturligt är, att om än detta ej medförde någon nämnvärd olägenhet i början, då de kända arternas antal steg till endast några få hundratal, så måste förhållandet blifva ett helt annat, då under tidernas lopp såväl arbetarnes, som de kända naturalsterns antal ökades samt på samma gång, ehuru i ännu högre grad, antalet af de gifna artnamnen. Korteligen: man lefde i ett rättslöshetens

tillstånd på det botaniska området: ingen enhet i terminologien, i beskrifningen, i art- och släkt-begreppets uppfattning, i den systematiska anordningen, i formernas betecknande med namn. Botaniken måste ju under sådana förhållanden förete bilden af en labyrinth, som blef allt mera villsam, ju flera upptäckter gjordes, ju flera idkare erhöles. Undanrödjandet af de flesta af dessa missförhållanden förefaller vår tid bort vara snart verkställt, men de enklaste upptäckterna äro ej alltid lika lätt gjorda, som de äro till sina verkningar genomgripande. Vetenskapernas historia har mycket att förtälja, som påminner om berättelsen om Columbi ägg.

Det vore emellertid orättvist och otacksamt att påstå, att botaniken vid Linnés uppträdande företedde en bild af dylik allmän förvirring. Allvarliga och ej fruktlösa hade många af de försök varit, som flere af hans föregångare, de vördnadsvärde »patres botanices», i digra folianter nedlagt för att afhjelpa de allt mer tryckande bristerna. Så t. ex. hade, för att blott nämna några få exempel, schweizaren Casp. Bauhinus offrat ej mindre än 40 års flit och möda på att samla, ordna och under af honom själf bildade benämningar sammanföra de otaliga, af olika författare uppfunna namnen och hade sålunda åstadkommit ett storartadt register öfver allt, som förut blifvit inom botaniken utträttadt, hvarigenom dess studium i hög grad förenklats och underlättats. Så hade Cæsalpinus redan lagt grunden till ett naturligt system genom sina för den tiden framstående undersökningar om blommans, fruktens och frönas byggnad; så hade genom Tourneforts år 1700 utgifna klassiska arbete: *Institutiones rei herbariæ* en fastare, rationellare grundval blifvit lagd för släkt-begreppets uppfattning, och likaledes hade så småningom under tidernas längd artbegreppet blifvit i viss mån klaradt och begränsadt. Talrika hade de försök varit, som af Hermann, Rajus, Magnol, Rivinus, Dillenius, Boerhaave m. fl. blifvit gjorda att upptäcka ett system, som kunde tillfredsställa åtminstone dåtidens anspråkslösa fordringar, men dessa system dogo vanligtvis med sin uppfinnare och lefva numera, liksom desse, näppeligen annorstädes än i vetenskapens häfder. Måhända lyckligast af dem

alla voro Rajus och Tournefort; på sin tid mest berömd blef den senare, hvilken lade blommans olika form till grund för sitt system. Svårigheten att med ord göra detta klart var dock så stor, att Tournefort ansåg sig nödsakad att till sin framställning af detsamma föga en volym med figurer, för att det måtte blifva begripligt. Då frågan endast gälde finnandet af en praktiskt användbar ledtråd genom labyrinten, är det lätt att inse, att det Tournefortska systemet skulle visa sig omöjligt och att det skulle stupa på grund af sin svårfattlighet ej blott för nybörjaren, utan ock för den mera försigkomne.

Det var under sådana förhållanden, som Linné uppträdde och åt de i ett upprördt haf af detaljer nästan drunknande botanisterna kastade en räddningsplanka, hvilken — så skenbart obetydlig och enkel den än var — länge ansågs vara det förnämsta af allt, hvad han skapat. Det var hans s. k. *sexualsystem*. I mer än ett afseende bildande en skarp kontrast till alla förut uppställda system och framför allt till det den tiden mest aktade Tournefortska, kunde det ej annat än tilltala enhvar genom sin enkelhet och lättfattlighet, så att t. o. m. ett barn kunde utan svårighet tillegna sig detsamma. Härtill kom, att det till indelningsgrund hade just de delar, hvilka för växternas bestånd och förökning äro af största vikt och betydelse, hvarigenom det ock, ehuru artificiellt, i åtskilliga fall blef åtminstone lika naturligt som månget, hvilket uppträdt med anspråk på sådant namn. En och annan af de äldre botanisterne skakade visserligen betänksamt eller föraktligt på hufvudet, men af det vida öfvervägande antalet såväl äldre som yngre helsades det med förtjusning. Man hade funnit det, hvarefter man under sekler famlat, en Ariadne-tråd i labyrinten. Linnés samtid och närmaste efterverld jublade, som vore det systematiska arbetet för all framtid afslutadt, och i synnerhet utmärkte sig en del af hans lärjungar genom ett så öfverdrifvet rosande af detta Linneanska systems öfverträfflighet och ett så bittert förkättrande af hvarje annat försök i den riktningen, att det nästan kunnat blifva farligt för Linnés ära, om denna ej varit grundad på annat och viktigare, än hans sexualsystem, huru förträffligt och välgörande detta än var

den tid, då det framträdde, och hvilka stora förtjenster det än i dag måste tillerkännas.

Det fanns dock en, hvilken — man kunde säga, mot förmodan — ej deltog i detta allmänna jubel, detta evinnerliga lofprisande, och denne var ingen annan, än Linné sjelf. Hans öppna, fördomsfria blick kunde det ej undgå, att sagda system var behäftadt med många och väsentliga brister; växtformer, som äro hvarandra nästan i hvarje afseende olika, måste der erhålla plats sida vid sida inom samma klass, under det att vid andra tillfällen med hvarandra otvetydigt närbeslägtade arter komma att ställas långt åtskilda, i olika klasser. Att åtnöja sig härmed, att förklara ett system, der dylikt kan ega rum, för oöfverträffligt, skulle vara detsamma, som att erkänna, att mellan växtrikets mångskiftande former intet verkligt samband finnes, utan att de uppstått liksom af en slump, oberoende af hvarandra, hvadan de ock kunna anordnas efter en slumpens likhet eller olikhet i ett enda afseende. Att dessa olika former dock ej hafva tillfälligt samverkande orsaker att tacka för sin tillvaro, utan äro verkliga uttryck af en gudomlig idé, att de bilda en sammanhängande kedja, som visserligen grenar sig i det oändliga, men hvars länkar dock äro ordnade efter vissa regler, detta måste enhvar inse, som ej alltför ytligt betraktar naturen eller låter förutfattade meningar omtöckna blicken. Och inser man detta, måste man äfven medgifva, att det ej är nog att på ett godtyckligt, om ock för arternas igenfinnande praktiskt sätt gruppera växtrikets otaliga alster, utan man måste sträfvat att finna en sådan uppställning, att hvarje form erhåller just den plats, som densamma i tingens stora kedja intager, eller, med andra ord, man måste ordna växtrikets olika former så, att systemet klart och tydligt afspeglar förhållandena i naturen samt att intet skeft eller godtyckligt vanställer bildens naturtrogenhet. Det var dessa enkla sanningar, som flera af de sig så kallande »äktade Linneanerne» i slutet af förra och början af detta århundrade aldrig förmådde inse eller ville erkänna, men den, som, under det att Europas lärde slösade det utsöktaste beröm på Linneanska sexualsystemet, ej tvekade att ärligt erkänna, att detta endast var

en nödfalls-åtgärd, behöflig för sin tid, men redan från födseln dömd att lemna plats för något bättre, sannare och naturligare, var, såsom nyss nämndes, Linné sjelf. Redan ungefär samtidigt med sexualsystemets offentliggörande förklarade han sålunda i bref (af d. 3 Apr. 1737) till sin store samtida, först vän, sedan motståndare, Albrecht von Haller, att han sjelf arbetat på uppställande af ett naturligt system, att han dertill funnit »flere fragment, än mången annan», men att dock mycket ännu återstode att upptäcka, hvadan han ifrigt uppmanar Haller att fortsätta och offentliggöra sina undersökningar i detta afseende. På samma sätt förkunnade han ock sedermera upprepade gånger under hela sin lefnad, att ett verkligen naturligt system är »*primum et ultimum in botanicis desideratum*», A och O bland botanikens önskningsmål. »Länge», säger han (Class. plant. p. 487), »har äfven jag arbetat på upptäckande af det naturliga systemet; ganska många bidrag dertill har jag funnit, men fullända detsamma, det förmår jag icke. Så länge jag lefver, skall jag dock fortsätta mitt arbete. Hvad jag redan uppdagat, det vill jag nu framställa; den, som bringar det hela till lyckligt slut, han skall af alla helsas stor som Apollo sjelf». Sanningen af dessa ord har det förflutna seklet ej jäfvat; otaliga äro de gjorda försöken att finna ett naturligt system inom växtverlden, men — derom äro alla ense — ännu är det ej funnet, och om det någonsin blir färdigt, eller om, såsom Linné säger, »detta torde ej ske, förrän quadratura circuli upptäckes», skall först en sen efterverld kunna afgöra. Det står dock fast, att de bidrag, som Linné härtill lemnat, äro så förträffliga och grundade på åsigter så betydligt före sin tid, att man först långt derefter kunde till fullo uppskatta deras värde. Ännu för ej många år sedan förklarade en tysk författare, att om någon menniska tviflade på Linnés gudomliga inspiration, så behöfde hon blott studera hans *Ordines naturales* för att derom blifva öfverbevisad.

Emellertid mottogs Linnés första, med många brister behäftade systematiska försök med ett bifall och en beundran, som inom naturvetenskapernas historia är nästan utan motstycke. »Det »var», säger en hans häfdatecknare, »icke

ett vunnet fältslag, utan ett helt fälttåg. Det var icke en jemkning i hvad som var, hvarmed vanliga menniskor begynna sin bana; det var en kullstörtning deraf i samma ögonblick, som han uppförde den nya byggnaden i stället». Och hvem var väl denne segerherre, kring hvilken, liksom genom ett trollslag, beundrande skaror samlade sig; denne siare, som bland nordens berg och dalar fann nyckeln till den gåta, på hvars lösning Europas lärde århundraden igenom förgäfvos grubblat? Var det en lyckans gunstling, som rikligen egde gods och guld till att förvärfva sig alla behöfliga hjälpmedel eller som genom mäktiga beskyddares uppmuntringar lockats allt längre och längre framåt på sin bana? Var det en mogen man, som, stödd och vägledt af sin tids yppersta lärare inom sin vetenskap, kunnat klättra högre upp mot Parnassens topp och hvilkens synkrets derigenom blifvit vidsträcktare än alla hans föregångares? Eller var det en grånad vis, hvilken, efter att länge hafva famlat omkring i villfarelsernas irrgångar, slutligen af en slump lyckats finna sanningens perla? — Ack, nej! Grunddragen till detta lofprisade system drogos snarare af en yngling, född i en af vårt lands torftiga hyddor, hårdt pröfvad af den yttersta fattigdom, under sina första steg på vetenskapens bana mött af förebräelser, förakt och motgångar af mångfaldiga slag, utan andra lärare än sig sjelf och sitt fäderneslands torftiga flora. Likt en meteor framblänkte han, förut okänd och oanad, på vetenskapens himmel, och kring denne unge, djerfve och entusiastiske anförare var det, som skaror af hängifna lärjungar, drifna af oemotståndlig kallelse, från alla håll flockades. »Jag kan upprigtigt säga», skrifver den lärde fransmannen Sauvages, dervid tolkande samtidens gemensamma tanke, »att Ni i naturalhistorien är, hvad Carl den tolfte var i krigskonsten, men med den skilnaden, att hela den botaniska verlden är Eder för alla tider undergifven».

En revolution inom botaniken var börjad, men ännu var blott första steget taget. Det fordrades ännu mycket arbete för att rensa Floras fält från allt det frodiga ogräs, som der under seklernas längd inrotat sig, men lust och mod saknades icke, samt ej heller insigt och förmåga. Tätt

efter hvarandra följde de än i dag klassiska arbetena *Fundamenta*, *Bibliotheca* och *Critica botanica* samt *Genera* och *Classes plantarum*, något senare åtföljda af de ej mindre berömda *Philosophia botanica* och *Species plantarum*, hvilka arbeten, hvart för sig tillräckligt att tillförsäkra sin författare ett varaktigt minne, tillsammans kunna anses inefatta summan af hans verksamhet såsom reformator inom botaniken. Det är omöjligt att här i några få drag teckna den totala omgestaltning och förändring, som botaniken, och indirekt äfven naturhistoriens öfriga delar, genom dessa arbeten genomgick. Nog af, ur arternas antal hade han utgallrat ej hundra-, utan tusental tillfälliga afändringar och former samt derigenom skarpare än dittills begränsat artbegreppet; mångtusende växter hade han noggrannt undersökt till blommans och fruktens förr oftast förbisedda delar och derigenom åt de, genom honom till antalet fördubblade släktena gifvit den enda dugliga grundvalen; med oförskräckt mod och obeveklig skärpa hade han blottat felen och bristerna i alla sina föregångares och samtidas systematiska försök; det botaniska språket hade han sofrat från all deri inrotad barbarism och språkförbistring; enkla, ovedersägliga principer hade han fastställt för beskrifningar och benämningar; öfverallt hade han infört ordning och klarhet, hvar-est förut herskat oreda och villervalla. Det mesta var så enkelt och naturligt, att man med skäl »sprang upp och häpnade, att man ej sett det förr». Så t. ex. den genom honom införda förändringen i växternas namn, hvilken af många blifvit räknad bland hans förnämsta storverk. Att man i våra dagar benämner t. ex. guldviſſan *Primula veris*, den efter Linné uppkallade växten *Linnæa borealis* o. s. v., vet en hvar, liksom ock att det första af dessa namn utmärker släktet, hvartill växten hörer, och att det senare är artens eget namn. Icke så före Linné; Linnæan t. ex. kallades af en författare: *Valerianella nemorosa repens foliis vitis ideæ minoribus flore subrubente semine umbilicato oblongo*, af en annan *Nummularia norvegica repens folio dentato floribus geminis*, af en tredje med ett annat lika långsläpigt namn — och då alla kända växter voro utrustade med likartade benämningar, hvilka trotsade äfven det star-

kaste minne, är det lätt att inse, hvilken tillfredsställelse det enkla Linneanska beteckningssättet skulle väcka. »Det var detsamma, som att sätta kläpp i en klocka», yttrade Linné sjelf härom på sin ålderdom.

Vi nämnde nyss de arbeten, hvilka kunna anses innefatta den Linneanska reformationen inom botaniken. Skulle vi bland dessa särskildt framhålla några, så skulle det i främsta rummet vara hans *Philosophia botanica*, hvori han, så att säga, sammanfattade lagarne för den yttre framställningen af vetenskapens inre väsen och som vida öfverträffar allt, som förut och efteråt öfver botanikens theori blifvit framställt. »Det var uttrycket ej blott af hans egen, utan af vetenskapens mannakraft», har i sin beundran en framstående naturforskare utropat, och det är lätt förklarligt, att denna beundran kunnat uppstå öfver ett arbete, hvori några få, klara och kraftiga ord säga lika mycket, som andra författare behöfva utföra i särskilda kapitel; det är en codex för alla tiders botanister. Vid sidan af detta arbete kunna vi sätta hans blott 2 år derefter utgifna *Species plantarum*, hvori han med otrolig flit, ovanlig beläsenhet och kritisk skärpa sammanfört allt, hvad han och hans samtida kände om växtrikets olikartade formier; i tvenne digra octavband inneslöt han här beskrifningar på omkring 8,000 då bekanta växtarter, gaf dem enkla träffande benämningar, lemnade en kritiskt sofrad uppgift på arternas olika namn hos de äldre författarne, bifogade uppgifter på deras hemland, förekomstsätt m. m., allt i den öfverskådliga ordning och efter de enkla lagar, som han sjelf infört i vetenskapen och hvori han hvarken förr eller senare blifvit af någon öfverträffad.

Den del af Linnés författareverksamhet, som vi hittills tagit i betraktande, är den reformerande, men vid sidan af denna försiggick äfven en annan. Antalet af de före Linné kända växtarterna var ej synnerligen stort; mycket återstod derför att upptäcka och beskrifva. Redan under sitt vistande i Holland utgaf han praktverket *Hortus Cliffortianus*, hvori han redogjorde för de i den rike borgmästaren och mæcenaten Georg Cliffords för sin tid storartade trädgård odlade växtarterna, hvaribland en mängd, härstammande

från Hollands transatlantiska kolonier, voro för botanikens idkare förut okända. Under hela hans lifstid förgick sedermera näppeligen något år, då han ej offentliggjorde något eller några, ofta nog betydliga bidrag till kännedomen af jordklotets växtalster; Upsala var då den medelpunkt, dit från världens skilda trakter strömmade, för att af mästarens hand ordnas, så godt som allt, hvad idoga samlare lyckades upptäcka och till Europa öfverföra, och härigenom blef det Linné möjligt att uppbringa de af honom kända växtarternas antal till öfver 8000, ett antal, som visserligen med nutidens vidgade kunskaper är ringa, men som i betraktande af den tidens svåra kommunikationer och andra bristande hjälpmedel, äfvensom naturforskarnes ringa antal, ej utan stora ansträngningar kunde uppnås. Men också var Linné outtröttlig i att intressera personer att blifva sina skaffare; bland dem finna vi ej blott naturforskare ex professo, utan ock konungar och kejsarinnor, furstinnor och lorder, amiraler och biskopar, bergmästare och köpmän, sjökaptener och hattstofferare, landtprester och studenter — korteligen, personer af de mest olikartade samhällsställningar. Också kunde han i sina enskilda anteckningar öfver alla de orsaker, han hade att prisa Gud för all sig bevisad nåd, äfven anföra, att »Gud har låtit honom se mera af sina skapade wärk, än någon dödlig före honom».

Det var emellertid ej blott botaniken, som han sökte reformera och genom nya upptäckter rikta, utan äfven till naturens öfriga riken sände han sin granskande blick. Vid 28 års ålder utgaf han i Amsterdam första upplagan af sitt *Systema naturæ*, ett till omfånget ringa, men i mer än ett afseende epokgörande arbete. I enkla, raska, träffande drag skildrar han här de särskilda naturrikenas egendomligheter och utpekar den plats, som han ansåg hvarje naturföremål intaga i tingens eviga ordning. Häri meddelade han ock grunderna för sina nya system öfver djuren och mineralierna, alster af hans medfödda systematiserande snille, åt hvilka dock i våra dagar tillmätas ej fullt samma höga betydelse, som af samtiden, då ingen hade insigter nog att mäktat klandra desamma, långt mindre att frambringa något

dermed jemförligt eller bättre. Det var detta arbete, som beredde honom tillträde till den svårtillgänglige läkare- och naturforskare-fursten Boerhaave och förvandlade den af hela sin samtid firade, äldre vetenskapsmannen till den i verdens ögon obetydliga unge mannens ej blott vän och välgörare, utan äfven lärjunge; det var med tankarne fästade härpå och Linnés öfriga redan då utgifna skrifter, som samma man gaf Linné ett anbefallningsbref till den stolte engelske baroneten Sloane, grundläggaren af British Museum, hvori lästes: »Öfverbringaren häraf är ensam värdig att få se Eder och att af Eder blifva sedd; den, som skådar Eder båda tillsammans, ser ett par af vetenskapsmän, hvars like näppeligen i världen gifves»; det var de rika framtidslöften, hvilka dessa skrifter inneburo, som drefvo samme Boerhaave att på dödsbädden, darrande af svaghet och sinnesrörelse, fatta Linnés hand, föra den till sin mund och kyssa densamma med de orden: »Jag hafver lefvat min tid och mina år samt gjort, hvad jag förmått och kunnat. Gud bevara dig, för hvilken allt detta återstår. Det verlden af mig äskat, har hon fått, men hon äskar långt mera ändå af dig. Farväl, min käre Linnaeus!» — hvarefter rösten qväfdes af frambrytande tårar. Den vikt, som såväl Linné som hans samtida fäste vid sagda *Systema Naturæ*, framgår äfven otvetydigt af de 16, till omfånget alltjemt växande upplagor och aftryck, som redan under hans lifstid i olika länder sågo dagen ¹⁾. För visso skall än i dag ingen naturens vän utan både vördnad och uppbyggelse taga i sin hand denna »naturforskarens gyllene bok», kanske lika mycket tilltalande hans känsla, som hans eftertanka.

Talrika äro för öfrigt de större och mindre arbeten, isynnerhet på zoologiens område, hvori han nedlagt sina nya, mera speciella iakttagelser och upptäckter. Då jag alldeles saknar kompetens att fälla något omdöme om denna

1) I sin första upplaga omfattade detta arbete endast 12 tryckta foliosidor; den sista af Linné ombesörjda (Stockholm 1766—68) bildade trenne band (8vo) med tillsammans 2300 sidor. — Särskilda delar af detta verk utkommo dessutom, oförändrade eller öfversatta, i flera länder; ett utdrag derur trycktes t. o. m. på 1770-talet i Batavia med bifogande af naturföremålens malayiska namn.

del af Linnés verksamhet, vill jag blott påpeka — hvad framstående zoologer redan förut framhållit — hans förtjenster om däggdjurens klassifikation efter tandbyggnaden och hvalarnes förflyttande ur fiskarnes till däggdjurens klass, hans nya grunder för reptiliernas, fiskarnes, snäckornas och musslornas anordning och beskrifning, hans högst betydande bidrag till kännedomen af insekternas stora klass, för att ej tala om de talrika, förr obekanta former från världens mest skilda trakter, som genom honom först blefvo kända och namngifna, så att han med glad stolthet kunde säga: »Ingen före honom har upptäkt så många djur, — ja, så många som alla andra».

Härtill kommer hans verksamhet såsom medicinsk författare. Längre hafva hans förtjenster härutinnan blifvit förbisedda eller mindre skattade, än de förtjena, men helt nyligen hafva de funnit en tecknare, hvilken i detta afseende gör min uppgift lätt. Bland de gåfvor, som vid vårt universitets nyss firade jubelfest framburos, var ock en af Finska Vetenskaps-Societeten utgifven, af Prof. Otto Hjelt i Helsingfors författad afhandling om »Linné såsom läkare», om hvilken säkerligen flertalet af mina åhörare med intresse tagit kännedom. Hänvisande till denna utmärkta skrift, anser jag mig här blott böra påminna om Linnés *Genera morborum*, hvori han gjorde försök till ett vetenskapligt ordnande af de olika sjukdomsformerna, och hans *Materia medica*, som väl i alla tider kommer att intaga ett framstående rum inom farmakologiska literaturen, för att ej nämna hans smärre afhandlingar, dels om särskilda sjukdomars orsaker och behandling, dels om nya, af honom införda läkemedel, hvilkas verkningar han såsom praktisk läkare haft tillfälle att iakttaga och pröfva. På tal om Linné bör man neml. ej blott ihågkomma naturforskaren, utan äfven läkaren; efter sin hemkomst 1738 från Holland, der han promoverats till Medicinæ doctor, slog han sig neml. ned såsom praktiserande läkare i Stockholm, »men», säger han sjelf, »som han war allom obekant, vågade ingen i åhr att anförtro sitt kära lif uti en oförsökt Doctors händer, ja, icke en gång sin hund, [så] att han ofta twiflade om sin fortkomst i Riket». Redan följande år hade dock bladet vändt sig; skämtvis kallades

han då »Hattarnes archiater», hvarigenom — säger han — »Linnæi practique steg otroligt, att han allena hade den så stor, som alla de andre Medici tillsammans»; »jag samlade penningar [9000 daler kprmt om året], besökte sjuka från kl. 4 om morgonen till sent på aftonen och tillbragte äfwen hos dem hela nätter». Denna hans verksamhet såsom praktiserande läkare förminskades visserligen betydligt efter hans öfverflyttning till Upsala, men ända till sena ålderdomen fann han dock tid att egna sig åt läkarens ansträngande och ansvarsfulla kall.

Vi hafva redan lärt känna Linné såsom en flitig författare, men de arbeten, hvilkas titlar vi omnämnt, utgöra endast en ringa bråkdel af hvad han framalstrat. Det gränssar i sanning till det obegripliga, huru en man, så upptagen af andra mödosamma och tidsröfvande sysselsättningar, hvaraf flera först i det följande skola omtalas, kunnat medhinna att utveckla en literär verksamhet af så kolossal omfattning. Redan vid trettio års ålder hade han utgifvit *Systema Naturæ*, *Fundamenta* och *Bibliotheca botanica*, *Flora Lapponica*, *Critica botanica*, *Genera plantarum*, *Corollarium generum*, *Musa Cliffortiana*, *Hortus Cliffortianus*, *Artedi Ichthyologia*, *Classes plantarum*, mindre betydande arbeten att förtiga, och dessutom hade han haft tid att lemna sin kraftiga hjälp åt Ol. Celsius, Rudbeck, van Royen, Gronovius m. fl. i deras botaniska författare-verksamhet. Då han till sist nedlade pennan, räknade hans lärjungar (ty han själf aktade derpå föga) 32 särskildt utgifna skrifter, 187 disputationer, 5 orationer, 1 prisskrift för Vetenskaps-Akademien i Petersburg, 17 program samt 62 afhandlingar i Vetenskaps-Akademiens och Vetenskaps-Societetens Acta. Dessutom bör man ihågkomma, att många af hans arbeten upplefde flera, ofta alldeles omarbetade och betydligt förökade upplagor samt att han författat ett ej obetydligt antal smärre, på skilda ställen publicerade uppsatser af såväl rent vetenskapligt, som mera allmänfattligt innehåll. Flera af honom utarbetade skrifter blefvo dessutom af en eller annan anledning ej utgifna; åtskilliga dylika hafva länge varit kända såsom perlor i in- och utländska handskrift-samlingar och ännu på

allra sista tiden hafva sådana inom vårt land uppspanats samt räddats från förgängelsen och glömskan.

Det är dock ej blott genom sin mängd, som Linnés skrifter väcka förvåning, utan ock genom sin inre halt. Att äfven i dem mycket felaktigt, mycket ofullständigt kan framletas, bör ej väcka förundran; i betraktande af den tidens ofullkomliga hjälpmedel och den nästan feberaktiga raskheten i Linnés författare-verksamhet, kan man snarare gripas af denna känsla, då man finner, att felen ej äro flera eller mera vanställande. Nästan hvarje af dessa arbeten antingen redogör för en ny upptäckt eller framkastar en ny, originell idé, som ej sällan först i senare tider blifvit fullt fattad och utvecklad. Så t. ex. blef hans lära om sambandet mellan växternas utseende och verksamma egenskaper först långt senare närmare utförd af De Candolle d. ä.; så framskymta på mångfaldiga ställen flera af geologiens då såsom kätterska ansedda, först i vårt århundrade allmänt hyllade grundsanningar; så upptogos till utveckling och fulländning Linnés åsigter om kristallernas uppkomst och deras användande vid mineraliernas klassifikation af Haüy, som tillerkände honom hederstiteln »le fondateur de la crystallographie» o. s. v. Elektricitetens gagn vid åtskilliga sjukdomars botande, liksom vissa hudsjukdomars beroende på närvaron af parasitiska smådjur ansåg han såsom afgjorda frågor, ehuru sanningen deraf först långt senare erkändes; beträffande barnaskötsel och allmän helsovård förfäktade han flera åsigter, som väl nu anses såsom axiomer, men hvaråt, då de framställes, endast ringa uppmärksamhet egnades. Äfven frågor, som lifligast sysselsätta våra dagars naturforskare och anses såsom frukter af nutidens vetenskapliga sträfvanden, finna vi ej sällan hafva utgjort föremål för Linnés iakttagelser eller åtminstone aningar. Hvilken har sig t. ex. ej bekant, att orsaken till åtskilliga sjukdomar af flera bland nutidens mest framstående läkare sökes i mikroskopiskt små växt- eller djurformer, hvilka inkommit i människokroppen, der förökat sig och åstadkommit sjukliga förändringar inom organismen? På flera, dels redan påpekade, dels hittills förbisedda ställen i Linnés skrif-

ter¹⁾ finnes med klara ord detsamma uttaladt beträffande rödsot, kikhosta, koppor, messling, pest, frossartade febrar m. fl. smittosamma sjukdomar. På nästan likartadt sätt förhåller det sig med den allbekanta, allt mer och mer omfattade s. k. Pasteurska teorien om jäsnings- och förruttelseprocessernas beroende på närvaron och verksamheten af små lefvande organismer. Redan i Linnés favorit-uttryck: »omne vivum ex ovo» (allt lefvande kommer ur ett ägg eller frö), hvarpå han lade en sådan vikt, att på hans uttryckliga begäran ett ägg sattes i hans adliga skölds hjertvapen, ligger i korthet sammanfattad hufvudgrunden till Pasteurska teorien genom den bestämda protest, som dessa ord innebära mot det ända in i våra dagar ej sällan förfäktade påståendet, att jästsvampar, mögel, infusionsdjur o. s. v. kunna »bildas af sig sjelf» d. v. s. att lif kan uppkomma ur död materia. Ännu tydligare framhållas dock hans åsikter i detta afseende i ett nyligen af en flitig forskare upptäckt, ännu ej publiceradt bref²⁾, der hans reflexioner kulminera i de märkliga orden: »få se om på slutet all gäsning blifwer idel lefvande partiklar»³⁾. T. o. m. dagens mest brännande fråga, Darwinismen, skulle man kunna låta leda sina anor från Linné, ty äfven han hyllar flerstädes i sina skrifter åsikter, som med de Darwinska stå i närmaste samklang. Så t. ex. är det ingalunda ovanligt, att han antager en ny art under tidernas lopp hafva utvecklats sig ur en annan och sålunda vara, såsom han säger, »*nostri temporis filia*» — just en af kardinalpunkterna i Darwinska teorien. I Linnés *Politia Naturæ* möter det ej synnerlig svårighet att igenkänna den Darwinska »kampen för tillvaron», fastän sedd från en annan synpunkt. T. o. m. den Darwinska sats, som mest slagit åtskilliga af våra samtida med häpnad, förfäran och förbittring, neml. att det finnes ett visst släktförhållande

1) Så t. ex. i hans afhandlingar om *Exanthemata viva*, *Mundus invisibilis* m. fl., i Vet.-Akad. Handl. 1750 p. 183, Syst. nat. ed. XII p. 1327 o. s. v.

2) För denna, liksom åtskilliga andra upplysningar anhåller jag att få betyga nutidens förnämste Linné-kännare, Dr. E. Åhrling, min upprigtiga tacksamhet.

3) Jemf. ock Syst. Nat. ed. XII p. 1327.

mellan människan och apan, torde vi kunna finna hos Linné uttalad ej blott i senare upplagorna af *Systema Naturæ*, der han förer orang-otangen till släktet *Homo* och ställer densamma bredvid *H. sapiens* såsom en *H. troglodytes*, utan ock i hans akademiska afhandling »*de Anthropomorphæ*», hvars svenska urtext nyligen upptäckts och befunnits ega den betecknande titeln: »*Menniskans cousiner*». Det är dock ej mer än en skyldighet att framhålla, dels att dessa præ-Darwinistiska funderingar aldrig hos Linné tyckas kommit till full stadga och öfvertygelse, dels att åtskilliga andra Linneanska yttranden med lätthet kunna framdragas, som med bestämdhet strida mot all Darwinism.

Vi hafva i det föregående företrädesvis framhållit Linnés förtjenster om den systematiska och speciella botaniken, och mången anser eller har ansett hans storhet ligga endast deri. Denna uppfattning grundar sig dock på ett fullständigt förbiseende af en vigtig sida af Linnés skriftställareverksamhet. Sjelf förklarar han uttryckligen den deskriptiva botaniken, växtkännedomen, endast utgöra den nödvändiga betingelsen för studiet af botanikens viktigare delar. Terminologien motsvarar enligt hans liknelse i talet om *Deliciæ Naturæ* bokstäfverna, växtnamnen orden. Systemet finner då sin motsvarighet i grammatikan; både bokstäfver, ord och grammatika äro nödvändiga, för att man skall rätt kunna lära sig ett främmande språk, och detta gäller ej minst det, hvarpå naturens stora bok är skriven; först då man — åtminstone någorlunda — inhemtat språket, är det möjligt att njuta af allt skönt och stort, som på detsamma skrifvits. Också kan man finna, att med undantag af växtanatomien, hvilken bristande tid och materiella resurser hindrade honom att idka och som han därför, obilligt nog, räknade till botanikens curiosa, gifves det näppeligen någon gren af botaniken, åt hvilken han ej egnat sin uppmärksamhet och ofta nog gifvit första uppslaget, fastän andra, som sedan vidare utfört hans idéer, därför vanligen fått äran. Så t. ex. angifvas allmänt Humboldt och Wahlenberg såsom grundläggare af växtgeografien, ehuru Linné i företalen till *Flora Lapponica* och *Hortus Upsaliensis*, i sina *Stationes plantarum*, *Flora alpina*, *Coloniæ plantarum*

m. fl. st. härtill dragit första grundlinierna; så gäller skalden Göthe såsom skaparen af läran om växternas metamorfoser, ehuru Linné i *Gemmæ arborum*, *Prolepsis plantarum* o. s. v. förut härpå, åtminstone i viss mån, länkat botanisternas uppmärksamhet; så nämnes i våra dagar tysken F. Hildebrand såsom den, hvilken på ett vetenskapligt sätt utredt medlen för växternas spridning, fastän i Linnés nu vanligen förbisedda *Oratio de Telluris habitabilis incremento* finnas meddelade en mängd dylika iakttagelser och dessa på ett sådant sätt sammanställda, att man lätt nog kunde vara frestad att anse Hildebrands arbete för en — låt vara väsentligt tillökad — upplaga af det Linneanska. Växternas ekonomiska nytta, hvilken af nutidens botanister alltför ofta och alltför mycket förbises, hade i Linné alltid en trågen observator, och särskildt böra hans afhandlingar *Pansuccus* och *Pandora insectorum* framhållas såsom öppnande fält till intressanta, viktiga iakttagelser, hvilka dittills alldeles undgått uppmärksamheten. Slutligen må man ej förögäta de synnerligen viktiga bidrag till växternas biologi eller läran om deras lifsföreteelser, som han skänkt oss i *Somnus plantarum*, *Calendarium* och *Horologium Floræ*, *Vernatio arborum* m. fl. skrifter, af hvilka de flesta tillhöra perlorna bland hans under den gemensamma titeln *Amenitates academicæ* samlade smärre afhandlingar. Det kan ej annat än väcka förvåning, huru han i dessa afseenden kunde blifva den förste, som fäste allmänhetens uppmärksamhet på alldagliga, lätt iakttaga, men förut förbisedda företeelser. Huru liten observationsförmåga tyckes ej behöflig för att se växternas s. k. sömn, d. v. s. bladens olika ställning om natten mot om dagen, äfvensom blommornas öppnande och slutande på olika tider af dygnet, och dock behöfdes det Linnés skarpa blick för att uppdaga dessa och dylika företeelser. Hvilken framstående rol Linné spelat i den viktiga frågan om växternas befruktning, behöfva vi här endast antyda. Visserligen hade han här föregångare, på hvilkas observationer och experiment han i viss mån kunde stöda sig, men det är dock hans enkla, själfklara, på nya, egna rön grundade bevisföring, som för alla tider afgjort den samma. Ståndarne och pistillerna förklarades af den be-

römde Tournefort hafva endast den oväsentliga uppgiften att afsöndra för växterna onödiga ämnen; Linné ej blott omfattade och med nya bevis styrkte Camerarii och Vailants alldeles motsatta åsigter, utan uppträdde tillika i dubbel opposition mot den förstnämnde, dåtidens mest uppburne systematiker, derigenom att han lade just dessa omtvistade, misskända organ till grundval för sitt system. Och denna ovederläggliga opposition kom från en 22-årig Upsala-student, hvilkens namn knappast var känt af botanices professorn härstädes. Det var neml. en skrift härom, som på sätt och vis bildade en vändpunkt i Linnés lif; manuskriptet, så berättar han sjelf, »kom änteligen uti Professor Olof Rudbecks händer och behagade honom så, att han hade lust känna den Ungkarlen, som det sammanskrifwit», samt öppnade för honom Rudbecks hus, bibliotek och samlingar.

En rundlig tid har förflutit sedan utgifvandet af de flesta Linnés skrifter och mången skulle måhända känna sig frestad att i dem se endast »gamla luntor», som väl — honoris causa — ej böra saknas på ett väl försedt biblioteks hyllor, men hvilkas studium ej bereder något gagn eller nöje åt nutidens naturforskare, sedan andra, nyare och fullständigare arbeten intagit dessas plats i främsta ledet. Så är dock ingalunda förhållandet; ännu har man af Linnés skrifter mycket att lära, och för hvarje sinne, som är öppet för naturen, bereda de ännu högtidsstunder af ren, oblandad glädje. Redan i det föregående har framhållits den klarhet och fasthet i uppställningen, den precision i uttrycket, den skärpa i iakttagelsen, det djup i tanken, som för dem äro utmärkande drag och som ej kunna annat än verka uppfriskande, stärkande och vederqveckande vid jämförelsen med de ej ovanliga literära alster, der en obetydlig upptäckt ligger inbäddad i en sådan massa af ord och fraser, att man har möda nog att finna reda på densamma, eller der man måste anstränga hela sin tankekraft för att utleta, hvad författaren menat, om något eller intet. Men derjemte finnas åtskilliga egendomligheter i Linnés framställningssätt, som — oafsedt det gedigna innehållet — måste verka tillockande och upplyftande. Främst hafva vi dervid att märka den fullkomliga frånvaron af rättshafveri,

framhållande af egna och nedsättande af andras förtjenster och arbeten. Polemik mot olika tänkande var honom motbjudande; anfall mot sig och sina skrifter lemnade han obesvarade. »Har jag orätt», sade han, »blifwer det aldrig wunnet; har jag åter rätt, så får jag rätt, så länge naturen warar». Man märker lätt, att Linnés arbete var för honom snarast ett slags gudstjenst, hvarifrån allt orent, själfviskt borde vara fjerran. Såsom en öfversteprest i naturens tempel betraktade han sig; »den högsta hederstjenst för menniskan», yttrar han sjelf, »är att här på jordklotet få wara tolk af den oändlige Gudens wishet». Såsom en synnerlig nåd ansåg han det derföre vara att för allmänheten få tyda de under, han skådat, då »Gud låtit honom få koxa in uti sin hemliga Rådkammare». Flerestädes utbrister han ock i ett högstämdt lof till Naturens skapare och herre; snart sagdt otaliga, dock icke för många, gånger hafva de ord blifvit upprepade, hvarmed de senare upplagorna af *Systema Naturæ* inledas: »Väckt ur min dvala, såg jag skuggan af Gud, den ewige, omätlige, allvetande, allsmåktige, skrida mig förbi — och jag slogs med häpnad! Jag fann några hans spår bland de skapade tingen, och öfverallt, äfven hos de minsta, så att de äro nästan ett intet, hvilken kraft! hvilken vishet! hvilken outransaklig fulländning! Jag såg djuren vara till endast genom växterna, växterna genom det liflösa stoftet, och detta bildadt af vår jord; jag såg jordklotet i orubbadt lopp kretsa kring den lifgifvande solen; jag såg solen och de öfriga himlakropparne hvälfva sig kring sina axlar; jag såg stjernor utan tal sväfva fritt i den omätliga, tomma rymden, uppehållna af all rörelses ofattliga upphof, väsendenas väsende, orsakernas orsak, verldsalltets väktare och styresman, det stora mästerverkets herre och konstnär» o. s. v. Ej underligt, att ett arbete, som drifves i sådan anda, icke blifwer nedtryckande, utan i ordets fulla bemärkelse lifgifvande för både själ och kropp. Flera äro ock de episoder, som ur Linnés lif upptecknats och som vittna, huru han helt och hållet gick upp i sin vetenskap; ankomsten af en dyrbar naturalie-samling kom mer än en gång den vid sjukbädden fjättrade att glömma alla sina plågor och förvandla honom till en oförtruten arbetare, som i sin

glödande ifver glömde allt annat, än sina nyförvärfvade skatter ¹⁾.

Också gick, såsom vi redan af de utgifna skrifternas mängd kunna dömma, arbetet med lust och glädje. Naturalhistorien var för Linné i ordets fulla bemärkelse en *glad* vetenskap, och öfverallt i hans skrifter gifver denna glädje sig luft i en godmodig humor, hvilken — parad, som den är, med allvar i ämnets behandling — ej kan annat än göra läsaren godt in i själen. Välbekant torde t. ex. vara det skämt, som han stundom tillät sig vid nya växters namngifning. Så erhöll först en art af det efter Linnés ungdomsvän Brovallius uppkallade växtsläktet *Brovallia* namnet *demissa*, hän-tydande på sagde Brovallii ödmjuka, något krypande uppträdande; med hans utnämning till biskop i Åbo, förändrades sinnelaget, hvadan en ny art benämndes *B. elata*, och då slutligen frihetstidens allmänna politiska ränksmideri förvandlade honom till en temligen opålitlig partigångare, blef tredje artens namn *B. alienata*. Flera dylika drag af Linnés skämtsamma lynne vid namngifningen skulle kunna anföras, men i stället må ett eller annat prof på hans sätt att behandla sitt ämne och språket här meddelas. Vi välja härvid ett par af hans svenska, naturvetenskapliga skrifter, så mycket hellre som vi derigenom få tillfälle att lära känna honom från en ny sida af hans verksamhet, neml. såsom den, hvilken måhända först i vårt land framträdde med populära naturvetenskapliga föredrag. Härvid ansåg han sig uppenbarligen hafva rätt att gifva sitt glada lynne ett friare spelrum, än då han på ett, visserligen ej klassiskt, men klassiskt vordet latin talade till hela det bildade Europa, samtid och efterverld.

1) Ankomsten af hans lärjunge Kalms växtsamlingar från Norra Amerika återstälde honom nästan ögonblickligen från de giktplågor, som höllo honom fängslad i sängen, och ännu 1774, då han fått sin »första dödspost», sin första slagattack, när han såsom julgåfva af Gustaf III fick mottaga, såsom han sjelf berättar, »4 parlass med Naturalier af växter ifrån Surinam, i flera oxhufvuden spiritus vini, alla med blomma och frucht lefwande samlade och uti spiritu inlagde». — »fick han som nytt lif att desse öfwer Juhlen beskrifwa och utreda».

Ett af de praktfullast utstyrda af Linnés arbeten är hans 1754 utgifna beskrifning öfver konung Adolf Fredriks naturalie-samling, *Museum Regis Adolphi Friderici*. Ur det i mer än ett afseende storslagna företalet hemta vi följande fragment af hans bevisförning för naturvetenskapernas nytta:

»Har Skaparen, som aldrig gjordt något utan orsak, inrättat jordklotet som en Naturalie-Kammar hel och hållen af sina allmakts och allvishets mästerstycken, och alla dessa utan åskådare hade varit ingen ting; har Han ock här planterat det fullkomligaste och yttersta af alla sina verk, Människan, som det enda der kunde fatta Hans dråpeliga inrättning; så följer [häraf] också, at Människan är gjord til at här åskåda Hans verk, då hon under denna betraktelsen och i denna sin skyldighet äfven måste se och finna den alsmäktige Gudens oändeliga vishet. — — — —

De andra djuren äro med alla sina utvärtes sinnen lika de kreatur, som gå på marken och blifva feta af ollo-
nen; men se aldrig up åt träden, som denna spisen för dem beredt, mycket mindre tänka på Skaparen, som gjordt både träd och frukt.

Hade verlden endast varit inrättad för oss, at här någon tid pröfvas, utan något annat ändamål, så hade ock den Visheten, som ingen ting gjordt utan orsak, och allting på kortaste sättet, ofelbart skapat jordklotet som en massa, hvaruti vi fått äta och sofva som masken i osten; då hade vi ej haft naturlig orsak at tänka på annat, än mat och sömn, och således kunnat lefva som de oskäligen, hvilka endast fråga efter hvad som duger at svälja, men nu icke så» o. s. v.

Ett annat exempel! År 1772 var Linné universitetets rektor, och vördnaden för honom gjorde, att hans »Rectorat blef så seculairt och lysande, at denne Academie aldrig sedt eller hört omtalas dess like»; ithy att »intet skri, ja ej en knäpp har hörts på gatorne om nättren, intet buller eller oro har någonstads varit, ingen har märkts förklädd, inga tråtor, ingen oförrätt har varit ibland Herrar Studerande». Den 14 December afklädde han sig i härvarande domkyrka den purpurmantel eller »detta kalla Starbraket», som då utgjorde rektorsembetets insignium, och höll dervid sitt bekanta tal om *Deliciæ Naturæ*, som han visserligen sjelf för-

klarar för »et hastverk, opolerat upsatt under några mine opasslige dagar», men som på begäran af deputerade från samtliga nationerna följande år trycktes i svensk öfversättning. Jag beklagar, att tiden omöjligt medgifver en redogörelse för detta, till plan och utförande särdeles originella och älskligt naiva tal; jag kan dock ej neka mig sjelf nöjet att här inflicka följande deri förekommande stycke af hans beskrifning på växtriket:

»Växtriket är så manstarkt, at det täcker hela torra Jordklotet. Gräsen i sin simpla drägt utgöra här *Allmog*; de äro de mäste och skatta mäst; bärga sig bäst, ehuru de dageligen trampas och plågas. Örterne utgjöra *Noblessen* och prunka med sine konstige klädningar, med sine lysande blommor, samt lukt och smak. Träden äro de *Förnäm*e med sine högstammige beständige kronor; de gjöra lugn för de andre och vederqvicka dem med sine utdunstningar. De taggige Buskar hålla sig mäst ibland dem, hvilka, som vakthafvande *Soldater* med sine gevär, försvara de spåde växter, som draga sig til dem. Ormbunkarne är *Nybyggare*, bo uti aflägsne platser, at up- taga nybyggen. Mossar kallas *Slafvarne*, som tjena väx- terne, dem de täcka för Vinter-kölden, skygga för Sol-hettan, fria för rutnelsen, men vika för alle andre. Svamparne äro et *ströfvande* pack, som röfva alt hvad de finna lemnat, sedan Flora gådt i sit Vinter-tält emot Hösten».

Det ligger dessutom ej sällan en fin poëtisk doft öfver Linnés skrifter, äfven då han sysselsätter sig med de tor- raste ämnen. En dylik poëtisk uppfattning af växtverlden kunna vi redan spåra i de af honom införda, nu alldag- liga benämningarne »Flora», »växternas sömn», »Floras blom- sterur» m. fl. Naturligt är, att detta drag tydligast bör fram- träda i hans första skrifter, författade på en tid, då ung- domsblodet ännu spelade lifligt genom hans ådror. Då för- stod han t. o. m. att inlägga poësi i torra växtbeskrifnin- gar, hvarpå isynnerhet hans *Flora Lapponica* kan uppvisa talrika bevis. Vackraste exemplet härpå lemnar måhända hans skildring af en liten, täck, i norra Sveriges kärr van- lig buskart (af lapparne hedrad med namnet »tufvans öga»), hvilken nu är allmänt känd under den Linneanska benäm-

ningen *Andromeda polifolia*, men som förut fördes än till ljung-, än till getpors-släktet. »Nu stod hon», säger han i dagboken öfver sin lappska resa¹⁾, »i sin högsta fägring och prydde kärren på det täckaste sätt. Hennes blommor äro före utsprickandet alldeles blodröda, men utslagna hafva de kronor af blek rosenfärg. Näppeligen kan en målares pensel så lyckligt härma den ljufva färgen på en jungfrus kinder; intet smink kan åt anletets hy förläna en likhet med denna älskliga blomma. Jag tyckte mig se poeternas Andromeda, och ju mer jag tänkte på deras beskrifningar, dess mer föreföllo de mig träffa in på den lilla växten framför mig. Fjettrad vid någon liten tufva, stod hon der midt i kärret, liksom mythens Andromeda var fastkedjad vid klippan i hafvet, hvilket badade hennes fötter, på samma sätt som dyvattnet växtens rötter. Drakar och giftiga ormar omgäfvö den förra; paddor och andra kräldjur hvimla på blomster-affbildens växtplats och spruta om våren under sin parningslek dy och vatten öfver dess blad och grenar. Liksom den olyckliga jungfrun i öfvermåttet af sin förtviflan nedböjde sitt fagra anlete, så hänger ock växtens rosenfärgade hufvud nedlutadt, blir blekare och blekare samt förvissnar slutligen helt och hållet. Denna växt bör bilda ett nytt släkte och jag har åt detta valt namnet *Andromeda*». I Flora Lapponica fullföljes bilden än vidare: »Med fjettrade fötter ligger den smärta Andromeda knäböjande (stammens nedre del nedliggande), omgifven af vatten (om våren), fängslad vid klippan (tufvan), utsatt för afskyvärda drakar (amfibier); sorgsen böjer hon mot jorden sitt ansigte (blomman) och sträcker mot himlen sina oskyldiga armar (grenarne), tilldess den efterlängttade Perseus (midsommarsolen) besegrar odjuren och ur vattnet frelsar henne, ej mer en jungfru utan en lycklig moder, som i glädje lyfter sitt hufvud (frukten) mot höjden. Sannerligen, om Ovidius, då han sjöng om sin Andromeda, haft för ögonen denna växt, skulle hans beskrifning näppeligen blifvit mera

1) Beklagligtvis kunna Linnés egna ord ej anföras, då sagda hans dagbok, hvartill originalet finnes i London, är tryckt endast i en, ofta uppenbarligen felaktig, engelsk öfversättning. Det är denna, som ligger till grund för ofvan anförda ord.

träffande, och efter poëternes sed hade han då af 'en låg kulle kunnat skapa berget Olympus». —

Mycket borde för visso ytterligare sägas om Linné såsom författare, men den ilande tiden tvingar mig att nu öfvergå till en hittills af mig ej framhållen sida af hans lifsgärning, hvilken allra minst vid en minnesfest här i Upsala bör förgätas, neml. hans lärare-verksamhet. Redan tidigt tog denna sin början. År 1730 erhöll den ålderstigne Professor Olof Rudbeck (d. y.) befrielse från sina offentliga föreläsningar, om blott han kunde anskaffa någon vikarie. Adjunkten i ämnet Doktor Rosén var stadd på utrikes resa och då det befanns, att Vice-Adjunkten Preutz »wid undersökningen af Rudbeck hölt intet målet», skickar denne sistnämnde, såsom Linné sjelf omtalar, »bud äfter Linnæus, förer honom i Trägården, examinerar honom noga och länge, och frågar honom till slut, om han ej wille de publique Lectionerne sig åtaga. Han, som wiste sig ej wara mehr än 2 1/2 åhrs Student, blir bestört öfwer att skola gå fram och publice lära wid en så stor Academi, men jakar likwäl därtill med wördnad, om Professoren wågade honom sådant committera». Han kände sig så mycket gladare öfverraskad, som då han året förut sökt den lediga trädgårdsmästare-sysslan, »Rudbeck afslog det, sägandes sig hafwa större tanka om Linnæus, hvilket honom hjärteligen förtröt, intill dess han nu fick befalla den succederande Trädgårdsmästaren att återkomma sina ordres uti Trägården». Med kraft och ifver grep han verket an, föreläste, anställde exkursioner med talrika lärjungar och sökte med all makt upphjelpa den förfallna botaniska trädgården.

Denna hans verksamhet blef dock ej synnerligen långvarig. Följande år hemkom Rosén och det var då hans både rättighet och skyldighet att förestå professionen. Den omständigheten, att man ej visade nog våld och mannamån att framför den ordinarie läraren föredraga den unge, oexaminerade studenten, hafva åtskillige utmålade såsom den svarstaste intrig och utbroderat historien med tillsatser, som säkerligen uteslutande eller hufvudsakligast hafva en lössläppt fantasi att tacka för sin tillvaro. Man har berättat — och det berättas af åtskilliga än i dag —, huruledes Linné upp-

kallades till consistorium och der af professorerna, som voro förbittrade och afundsjuka öfver hans stora åhörare-antal, då auditorii-bänkarne endast voro glest besatta under deras egna föreläsningar, blifvit förbjuden att föreläsa — uppgifter, som äro bevisligen falska. Man har äfven med lifliga färger skildrat, huruledes Linné i besinningslöst raseri med dragen värja rusade mot den ur consistorium utkommande Rosén och endast genom tillilande personers mellankomst hindrades att blifva mördare — en berättelse, som i sig bär många kriterier på att vara uppdiktad och som af ingen samtida, så vidt vi veta, omtalas, ehuru en dylik skandalhistoria näppeligen skulle undgått att blifva vida känd och allmänt berättad¹⁾. Så mycket är dock odisputabelt, dels att ett spändt förhållande egde rum mellan Linné och Rosén, dels att den förre i slutet af år 1731 lemnade Rudbecks hus och universitetet, för att tillbringa någon tid i det lugna föräldra-hemmet. Först följande vår återkom han till Upsala, mottog der d. 2 Maj Kgl. Vetenskaps-Societetens anbud att på dess bekostnad företaga en forskningsfärd till det så godt som fullständigt obekanta Lappland, och så stor var hans ifver, att han redan 10 dagar derefter begaf sig på vägen, såsom han sjelf berättar, »helt allena, hafwandes ej annat med sig, än skrifdon, 2 lintyg och de kläder han stod uti: stöflar, liten räck och carpus, en mätstock och en liten väska för papper och pennar». Tiden tillåter oss ej att följa honom på hans vidlyftiga, i högsta grad besvärliga och ofta lifsfarliga färd. Följande år (1733) finna vi honom åter undervisande i Upsala, denna gång i proberkonsten, för en myckenhet colleganter. Spänningen mellan honom och Rosén synes hafva allt mer tilltagit. Då, såsom i Linnés egenhändiga anteckningar uppgifves, »Doctor Rosén blifwit gift med Årkebiskopens Systerdotter, hade han utvärkat sig en förordning af Cancelleren Cronhjelm, att aldrig någon Docens må få antagas i Medicin wid Upsala Academie till Adjuncti præjudice, hwarigenom händerna blefwo bundna på Linnæus,

1) Olika författare uppgifva året, då detta skall hafva tilldragit sig, samt de dermed förknippade omständigheterna på ett sinsemellan långt ifrån öfverensstämmande sätt. Vi hoppas framdeles få tillfälle att underkasta dessa berättelser en närmare granskning.

som hade detta enda till sitt uppehälle, och hwarigenom Rosén sig klarligen förestälde, att Linnæus skolat varit totalt slagen». Denna skenbara motgång blef afgörande för Linnés hela lif; en vecka derefter mottog han Landshöfding Reuterholms anbud att under den instundande sommaren företaga en naturhistorisk undersökning af Dalarne. Följande höst och vinter tillbragtes i Falun, dels under utförfande af läkareyrket, dels under trägna mineralogiska studier; härunder vann han sin blifvande hustrus, Sara Elisabeth Moreæ, hjerta och mognade hans beslut att i främmande land vinna medicinæ doctors-hatten. Hans blifvande svärfader försträckt honom medel och i början af 1735 begaf han sig till Holland, hvarifrån han 3½ år derefter återkom — och då med europeisk ryktbarhet.

Mångfaldiga hade de försök varit, som gjorts för att locka honom qvar i främmande land. Den gamle botanisten Dillenius i Oxford, som vid Linnés besök först mottog honom med spetskhets, »qwarhölt sedermera Linnæum hela månaden, utan att lämna honom en timma i fred om dagen, och änteligen släpte honom med tårar, kyssandes, sedan han tillförene tillbudit honom att lefwa och dö med sig, som Professionens lön wore tillräckelig för bägge»; Boerhaave sökte öfvertala honom att på holländska regeringens bekostnad företaga en färd till Goda-hopps-udden eller södra Amerika, med löfte om professors-utnämning vid hemkomsten; hans frikostige välgörare Clifford sökte med de mest lysande anbud locka honom att hos sig qvarstanna; Franska Akademien frestade honom genom löfte om årlig pension att glömma sitt fädernesland; den store naturforskaren och läkaren Haller, hvilkens 100-åriga dödsdag Schweiz för en knapp månad sedan firat, ville öfvertala honom att mottaga en profession i Göttingen; ja, sjelfva konungen af Spanien satte sig för tillfället öfver de herskande religions-fördomarne och sökte genom lysande löften förmå honom att blifva sin naturforskare¹⁾. Linné glömde dock aldrig kär-

1) Det har varit oss omöjligt att med säkerhet afgöra, om Hallers förslag gjordes före eller straxt efter Linnés hemkomst till Sverige, liksom ock huruvida ej Spanska konungens anbud måhända var af

leken till sitt fattiga Sverige; »han längtade tillbaka till det enda land, som ej kände honom, det enda land, som nekade honom en sorgfri lefnad.»

Ett år, fullt af bekymmer, tillbragte han sedan i Stockholm, men derpå började medgångens vind att raskt föra honom framåt. Vi hafva redan sett hans framgång såsom praktiserande läkare; C. G. Tessin genomdref, att han mot 100 dukaters lön af Sekreta utskottet utnämndes till »publicus docens på Riddarhuset» med skyldighet att der hålla botaniska och mineralogiska föreläsningar; knappt en vecka förut hade han blifvit utnämnd till Amiralitets-medicus. I ekonomiskt afseende var således hans ställning väl betryggad. I förening med 5 »wittre herrar» (Triewald, Höpken, Alström, Bielke och Cederhielm) grundlade han 1739 Vetenskaps-Akademien, hvars första præses lotten bestämde honom att blifva.

Trots all denna framgång längtade han dock från Stockholm för att mera ostörd kunna verka för sina älsklingsvetenskaper, och tillfälle härtill erbjöd sig snart. Våren 1740 dog den gamle Rudbeck och straxt derefter tog den andre medicinæ professorn Roberg afsked, så att begge de forna rivalerna, Carolus Linnæus och Nils Rosén (adlad von Rosenstein), sedermera båda Upsala universitets prydnader och hvarandras intimaste vänner, kunde erhålla hvar sin profession. För Rosén mötte detta ingen svårighet, men ehuru Linnés namn flög frejdadt öfver verlden, uppstodo så många intriger mot honom, att han först följande vår blef utnämnd till professor, och detta blott derigenom, att rikets då församlade ständer uttalade sitt enhälliga ogillande öfver dessa intriger och sin önskan, att Linné måtte till platsen utnämnas. Vid årets slut gjorde han och Rosén en ny fördelning sinsemellan af fakultetens dåvarande läroämnen, hvadan Linné från och med år 1742 var professor härstädes i botanik, zoologi, kemi, materia medica, semiotik och dietetik samt utöfvade öfverinseendet öfver botaniska träd-

ännu senare datum. Vi hafva ofvan i begge dessa fall stödt oss på uppgifter i C. A. Agardhs snilleblixtrande, af Svenska Akademien prisbelönte äreminne, hvilket vi äfven i några andra fall troget följt.

gården — och med detta år börjar en period i naturalhistoriens och universitetets historia, hvars motstycke intet land och ingen tid har att uppvisa.

»Gud hade gifwit honom fördelachtig och hederlig tjenst, just den han mäst i werlden önskat sig». Den kraft och hänförelse, som han från början till slutet lade i dagen vid skötande af denna sin tjenst, gränsar till det otroliga. Den förfallna botaniska trädgården — densamma, hvarest 12 år förut »den gamble hedersamme Gubben, Doct. Olof Celsius» tillfälligtvis påträffat honom, då hans nöd var så stor, att han »måste sätta sig i skuld för maten, och hade icke penningar till att såla sina skor, utan måste gå på bara foten, med något papper, som han lade i skon» och hvarest hans öde genom Celsii mellankomst tog en lycklig vändning — denna trädgård (n. v. Östgöta nations trädgård) blef första föremålet för hans omsorger. Snart var den icke allenast återupprättad, utan ansågs t. o. m. för den förnämsta i verlden, till hvilken lärgiriga och nyfikna från när och fjerran vallfärdade. Ett naturalie-kabinett, något här i Sverige förr okänt, anlades; epokgörande arbeten utsändes hvarje år till den girigt väntande allmänheten; hvarje dagens timma upptogs af studier och undervisning. Hvarken lat eller njugg var läraren; redan kl. 3 på morgonen var han om sommaren i fullt arbete, och då föreläsningstimman slog, skockades på hans auditorium vetgirige ynglingar till 100-tal, alla med spänd uppmärksamhet lyssnande till mästarens ord, de trollformler, som lyftade på slöjan, hvilken dittills för dem dolt naturens fagra anlete. Aldrig har någon lärare varit en större mästare i konsten att göra föreläsningar lockande och njutningsrika; »uti lärostolen», säger en af hans lärjungar, »hade han en särskild och honom aldeles egen vältalighet, hvilken, ehuru den ej var understödd, hvarken af en så synnerlig stark eller välljudande röst, ej eller af språkets förnämre uttal (ty han bröt på småländske dialecten), undgick likväl aldrig at i högsta mon intaga sina åhörare. Den, som hört honom läsa öfver Inledningen til *Systema Naturæ*, öfver *Deus, Homo, Creatio, Natura* etc. blef mera rörd, än af den vältaligaste Predikan». Också underlät ingen af universitetets alumner, som var mån om sitt eget anseende, att

höra Linné. Att hafva varit hans lärjunge var sedermera en äretitel, långt mera värderad än glittrande stjernor och band. Och dessa lärjungar utgjordes ej blott af landets söner; aldrig hafva så många utländingar studerat i Upsala som då. Från skilda länder, från Danmark, Tyskland, Frankrike, England, Holland, Ryssland, ja, t. o. m. Island och Amerika kommo de, trotsande vägens längd, mödor och faror.

Icke blott till auditoriet var Linnés lärare-verksamhet inskränkt; till föreläsningarne anknöto sig, isynnerhet på 1740- och 50-talet, ej blott demonstrationer i trädgården, utan ock de ryktbara vordna exkursionerna eller »*herbationes Upsalienses*». Dessa förvandlade somrarne till oafbrutna glädjefester. Till ett antal af 2 å 3 hundra samlade sig hans in- och utländska lärjungar, till hvilka sällade sig äfven andra för naturalhistorien intresserade personer; ofta nog sågos i flocken Jonas Alströmer, Joh. Gyllenborg och andra af landets yppersta män. Onsdagar och Lördagar kl. 7 på morgonen, tågade de ut ur staden, »alle klädde i en viss lätt dräkt af linne, försedde med alla nödvändigheter til Örters och Insecters samlande. Af sina åhörare», berättar en deltagare i dessa ströftåg, »utvalde han sjelf visse godkände Embetsmän, t. ex. en Annotator, hvars göromål var at upskrifva det han dicerade, enär något nytt föreföll; en annan var Fiscal, som hade upseende på trouppens discipline, at ej något oordentligt föreföll; andre voro tillsatte Skyttar at skjuta foglar m. m. Under hvarje excursion voro utsatte vissa hviloställen, dit de kringspridde Studerande samlades, och där hölls Lectioner öfver det förnämsta, som de samlat. Sedan ungdomen således ifrån morgonen til aftonen förlustat sig på marken, skedde åter marchen til staden, då deras Lärare gick främst i spetsen och ungdomen i troupe marcherade efter honom med Valthorn, Pukor och Fahna igenom staden ned til Botaniske huset, där et mångfaldigt *Vivat Linnæus!* slöt den dagens nöjen». »Men ock just nu», säger Linné, »hade wettenskapen kommit till sitt högsta». Jag har varit i tillfälle att se anteckningar från dessa ströftåg, och dessa gifva oss nyckeln till det annars nästan gåtlika i denna allmänna hänrykning. De

utgöras ej af några nakna namnregister på anträffade naturföremål, inga torra terminologiska eller systematiska noter; om hvarje, äfven den obetydligaste och allmännaste, djur- eller växtart, hafva de något anmärkningsvärdt att förtälja, än om egendomligheter i deras lefnadshistoria, än om deras användande i praktiska lifvet, än om deras betydelse för tolkningen af andra naturens dunkla gåtor. Med en sådan läromästare var det naturligt, att likgiltighetens och okunnighetens fjäll skulle falla från lärjungarnes ögon, att de skulle känna sig liksom förflyttade till en främmande värld, der allt ej blott kittlade deras nyfikenhet, utan ock tilltalade deras tankar och känslor.

Det icke minst lockande vid Linnés undervisning var hans egen personlighet. Oegennyttigt delade han med sig af sitt vetandes rika håfvor åt enhvar, som önskade deraf blifva delaktig, med lika beredvillighet åt den fattige som den rike, åt den obetydliga apotekare-lärlingen eller obemärkte studenten, som åt världens store, furstar och furstinor. Hans glödande entusiasm för naturens härlighet smittade enhvar, som med honom kom i beröring. Hela hans väsende var sprittande lif, paradt med hjertlighet och godhet; ögonen lyste af glädje och munnen log under skämtet. Förställning föraktade han och var deri alldeles okunnig; hans ansigte var en spegel, hvori man ögonblickligen kunde läsa såväl glädje som sorg, såväl belåtenhet som den hastigt uppfammande, men ock hastigt slocknande vreden. För allt tycktes hans tid räcka till, för allt intresserade han sig; blott »consistorialia tracterade han som aliena», enligt egen bekännelse. Kif och strid skydde han på alla områden; långsinthet öfversteg hans förmåga. Äfven de skriftställare, som mest förolämpat honom och i smutsen neddragit hans skrifter — ty några få sådana funnos äfven — behandlade han på ett så mildt och ädelt sätt, att flere bland dem ödmjukade sig och öppet erkände sina fel. Och på djupet af hans själ låg en varm, sann religiositet, en fast förtröstan på en allsmäktig, rättfärdig och kärleksrik Gud, hvilkens närvaro skönjes ej blott i naturens härlighet, utan ock i äfven de obetydligaste händelserna i människans lif. »*Innocue vivito, numen adest*» var hans valspråk, och detta för-

des ej endast på tungan, utan tryckte sin pregel på hela hans offentliga och enskilda lif. Med vördnad och kärlek blickade derföre hans samtida upp till den frejdade, skarpsinnige och skarpsynte forskaren med det rena hjertat och det poëtiska barnasinnet.

Ja, som ett barn var han i många afseenden, och klandret, som slipar sitt förstoringsglas för att upptäcka fläckar, har ej skyggt tillbaka att beskylla honom för egenkärlek och narraktig fåfänga, till stöd hvarför man framletat enstaka uttryck i hans egenhändiga anteckningar om sig sjelf, der han med öppen sjelfkänsla framhållit sina förtjenster. Må vi dock besinna afsigten med dessa egenhändiga anteckningar; en del af dem skrefs på hans ålderdom och var endast ämnad för hans barn och efterkommande, — och ho kan förmena honom, att han der i korthet sammanfattade omdömen, som hela den bildade verlden uttalat öfver hans arbeten och upptäckter? Att sjelf förneka eller förringa dessa loford, skulle varit ett alltför genomskinligt skrymteri. Andra deremot äro hastigt på papperet nedkastade anteckningar, med ledning af hvilka hans förtrogne vän Erkebiskop Mennander skulle på latin författa den lefnadsteckning, som borde öfversändas till Franska Akademien, hvars ordinarie medlem Linné var. »Jag har här satt upp min egen panegyrik», säger han om dessa, »och funnit, att propria laus sordet. Jag skulle aldrig hafva visat den för någon menniska i verlden, om icke för den ende af alla mina vänner, som har varit oföränderligt sådan ifrån de tider, då jag befann mig i mindre förmånliga omständigheter». . . . »Egenkärleken vill här och der visa sig», . . . »var god och stryk ut, ändra och tillägg, pro tua sapientia». — Man har äfven halft medlidsamt framhållit den oförställda glädje, hvarmed han talat om vunna utmärkelser, men — hade han ej skäl att glädjas deråt? Få personer hafva så innerligt, som han, varit förenade med och uppgått i sin vetenskap; i en utmärkelse, som träffade honom, såg han derför på samma gång och måhända förnämligast en hyllning åt den vetenskap, som, förut föraktad, af honom blifvit lyftad till ära, och hans fullkomliga brist på förställningsförmåga vålade, att han ej kunde dölja sin glädje, — ej gjorde såsom

mången, hvilken beler denna yttring af Linné, men i sitt inre högmodas öfver, ehuru han inför världen låter påskina förakt för, vida obetydligare utmärkelser, som kommit honom sjelf till del. Då man i våra dagar näppeligen kan taga en tidning i handen, utan att påträffa meddelanden om lättvunna, med eller utan urskilning utdelade, »offentliga erkännanden», »utmärkelser» o. s. v. i form af ledamotskap i mer eller mindre obekanta utländska sällskap m. m., sannerligen man då är berättigad att le åt Linnés barnsliga glädje, aldrig högfärd, då han, utan att äflas derefter, träffades af välförtjenta utmärkelser, som aldrig förr kommit någon svensk vetenskapsman till del. Hvad han sjelf i djupet af sitt hjerta tänkte om dessa yttre hederstecken, finna vi bäst af hans märkliga handskrift: *Nemesis Divina*, hvori han biktat sina innersta tankar. Det vittnar i sanning ej om ett högmodigt sinne, då man der läser: »Ingen character större, än wara ärlig karl»; på ett annat ställe: »Jag gaf mig ej ro natt äller dag Hvad hade jag mer? Namn ett wäder, som af andra anihileras. Titlar ett wäder: Adel, Riddare, Archiater!» — eller åter på ett annat: »Hvad är höghet, då lyckans hjul hvälfver? Hvad är vishet? Att inse sin egen okunnighet. Hvad makt? Främsta platsen bland dårar. Hvad rikedomar? Förmynderskap för andra narrar. Hvad kläder? Liberij på komedien att skräma barn». Och ej andas det skryt öfver *egen* kraft och storhet i de ord, som vi läsa i hans egenhändiga anteckningar: »Gud sjelf har fört honom med sin egen alsmäktiga hand; har låtit honom upspricka utur en stubbotan rot, omplanterat honom på en fjerran ort härligen, låtit honom upstiga till ett ansenligt träd; fört honom så, att det han önskat och ej wunnit, blifwit hans största förmon». —

Vi talte nyss om Linné såsom lärare. Att hela den skara lärjungar, som trängdes kring honom på föreläsningssalen och fältet, ej skulle kunna eller ens vilja utbilda sig till naturforskare ex professo, är lätt begripligt. Bland dem fanns dock alltid en kärntrupp, svenskar och främlingar, hvilken var föremål för hans särskilda omvårdnad; på den slösade han ej blott sitt vetandes skatter, utan ock en faders huldhet. Rörande är ock den varma tacksamhet och

sonliga vörndnad, hvarmed dessa sedan allt framgent voro fästade vid honom; det är deras skildringar, isynnerhet utländingarnes (Ehrharts, Fabricii, Gisekes), som man har att tacka för de täcka interiörer, hvarigenom man egentligen fått en inblick i Linnés hvardagslif. Åt dessa egnade han flera af dagens timmar till enskild undervisning, dervid äfven på begäran föredragande sina ännu ej offentliggjorda iakttagelser; sålunda är det genom Gisekes sedan publicerade anteckningar, som vi erhållit en utförligare kännedom om Linnés *Ordines naturales*. Men med lärotimmarne var beröringen ej afslutad. Gerna sökte dessa hans lärjungar sin bostad i botaniska trädgårdens närhet, och då hörde det nästan till det alldagliga, att om vintern Linné, klädd i sin lilla röda nattrock och gröna pelsmössa samt med sin kära pipa i handen, i skymningen infann sig än hos den ene, än hos den andre för att under förtroliga, glada eller lärorika samtal hvila sig från sitt egentliga arbete, — samtal med en förutbestämd längd af $\frac{1}{2}$, men som ofta uttänjdes till 2 å 3 timmar. För dessa sina elit-disciplar påpekade han ock ämnen till iakttagelser och utarbetning; många äro de af dem utgifna afhandlingarne, hvilka omisskänligen röja sitt Linneanska ursprung.

Ej blott under terminerna meddelades dylik undervisning; äfven då han under sommaren utflyttat till sitt kära Hammarby, följdes han dit eller uppsöktes han derstädes af kunskapssökande män, hvilka inqvarterade sig i kringliggande bondgårdar för att dagligen kunna njuta af den älskade lärarens umgänge och undervisning. På en bergkulle står der ännu kvar det lilla af sten uppbyggda »Museum Hammarbyense», hvari hans samlingar förvarades. Der var det, som undervisningen vanligen meddelades. På ett ännu der befintligt mellanting mellan stol och kateder tog mästaren plats vid den uppslagna dörren och framför honom lågo eller sutto i gräset hans åhörare. Under täta ströftåg i den omgifvande nejden samt i den af sällsynta växter fyllda trädgården lärde han dem den svåra konsten att läsa naturens bibel. Ett patriarkaliskt familjelif gaf sin krydda åt det idoga arbetet; hvardagsaftnarne tillbragtes vanligen i Linnés hem, ej sällan vid ett parti triset med honom och

hans maka. Söndagsaftnarne deremot gjorde Linnéiska familjen ofta nog besök hos lärjungarne, hvilka då i någon lada tillstälde landtliga baler, der vid nyckelharpans toner Floras unga ämnesvenner svängde om med mästarens döttrar, och der den gamle först då blef belåten, när det gick riktigt muntert, helst något bullrande till, så att han kunde vara förvissad, att ungdomen hade tillräckligt roligt. Ännu då han närmade sig 60-talet, sågs han sjelf någon gång svänga med i en lustig polska med en kraft och vighet, som väckte de ungas afund. Med hänryckning tala hans lärjungar om dessa sitt lifs solskensdagar, då de såsom trogna drabanter kretsade kring den sol, hvars strålar lyste och värmdes deras unga sinnen.

Vi hafva sett den gigantiska verksamhet, som Linné utvecklade såsom forskare, författare, lärare samt läkare — och dock hade han tid öfver både till skämt och allvar. »*Numquam otiosus*» och »*nulla dies sine linea*» voro ock hans favorit-valspråk. Utom andra offentliga och enskilda uppdrag — bland hvilka här blott må nämnas ledamotskap i bibelkommissionen, 20-årigt sekreteriat och skattmästarskap i Kgl. Vetenskaps-Societeten samt $\frac{1}{3}$ sekel långt, faderligt inspektorat öfver Smålands i Upsala studerande nation — hafva vi att märka en korrespondens, så storartad, att den ensam skulle synas mången vara tillräcklig sysselsättning. Och det var vanligen ej några knapphändiga, affärsmessiga bref; isynnerhet de, som han vexlade med utlandets lärde, kunna ofta betraktas snarare såsom små vetenskapliga afhandlingar, hvadan de ock sedan flitigt samlats och blifvit tryckta, ej blott såsom bidrag till naturvetenskapernas historia, utan ock såsom närmare utvecklande Linnés i hans tryckta skrifter kort och koncist uttalade åsigter. Han blef derigenom lärare för enhvar, som med honom brefvexlade, och outtömlig, som hans arbetskraft, tyckes hans förmåga varit att lifva de likgiltiga och tröga, stärka de vacklande, leda de vilsefarande, — allt på sitt eget, enkla, hjertliga, ej sällan humoristiska sätt.

Frukterna af en sådan storslagen verksamhet voro öfverraskande och ögonskenliga. Ett oförnekligt faktum, som man är skyldig att starkt betona, är att i utlandet före

Linnés framträdande naturvetenskaperna, särskildt botaniken, börjat göra aktningvärda framsteg, men deremot är det ett lika oförnekligt faktum, att de inom vårt land — trots mer eller mindre nitiska sträfvanden af O. Rudbeck fader och son, O. Celsius, Urban Hjärne, Bromelius, Franckenius och några andra — knappast befunno sig ens i sin linda. En naturforskare var något så sällsynt och miss-tänkt, att då Linné 1741 företog sin Öländska resa, »folket i Byen», såsom han sjelf förtäljer, »sprungo at se oss såsom spektakel» och att »gemene man samlades efter gudstiensten, at rådslå om oss och vårt förehafwande; the höllo oss för Spioner, sade at för sistledne Krig äfven 3 Spioner då rest, som blifwit ihjälslagne, . . . ty blefwom wi rädde at taga en Krono-Betient med oss, det ock skiedde». Hurudana begreppen voro äfven om de alldagligaste naturföreteelser, derom har man i våra dagar svårt att göra sig en föreställning. Med en, som det nu tyckes, oförklarlig skumögdhet parade sig den oinskräntaste lättrogenhet. Slå vi upp svenska naturvetenskapliga skrifter från 17:de och början, ja midten af 18:de århundradet, isynnerhet sådana, som voro beräknade för den stora allmänheten, finner man genast sådana påståenden, som att af molnen, då de stöta mot bergen, blifva bitar qvarliggande som ett grönt slem; att ormarne, då de få ondt i ögonen, bota sig genom att gnida dem mot fenkol; »at ther någor fallit och slagit ryggen af sig, gnugge blad af bolmört emellan 2 Grå-Stenar, och binde ofta på friskt, thet är proberadt»; att »emellan wargar och får är så stor antipathie och inplantad fiendskap, at . . . 2:ne strängar på en violin eller harpa, then ene gjord af warg- och then andre af får-tarmar, ej skola kunna stämma öfverens»; att när pannkakor af ankägg om sommaren öfvergå i förruttelse, framkomma deraf lefvande grodor, en iakttagelse, som gjordes i en hedervärd Upsalabos matsäck under en Stockholmsfärd och hvartill en höglärd förklaring gifves. Dessa på måfå ur fem särskilda böcker hemtade exempel vittna tillfyllest om den kritik och insigt, som utmärkte dem, som då gjorde anspråk på att anses såsom naturkunnige; och hvilka begrepp borde ej då den stora allmänheten hysa i dylika ting? Det arbete, hvari sist-

nämnda grodhistoria förekommer, ansågs så utmärkt, att dåvarande Prinsessan Ulrika Eleonora, till hvilken det var dediceradt, befalde dess öfversättning på svenska och skänkte författaren 100 dukater. Ännu på 1760-talet pågingo i Dalarne i ganska stor skala grymma hexeriprocesser, dervid bland annat vanvett förekom, att domaren »under ransakingen tog mögel ur ett gammalt Möt-horn, smorde dermed en spik, lade denna i domsalsspiseln och ropade: »hui väder», i förväntan att spiken nu skulle fara genom skorstenen upp i vädret». De riktigt lärda ansågo insigter om naturen ej böra förvärfvas genom studium i naturens stora bok, utan genom härklyfvande tolkningar af bibelns hebreiska och grekiska grundtext, och med stöd häraf kunde t. ex. preteståndet ännu vid 1748 års riksdag fatta formligt beslut, att någon förändring i vattenståndet vid våra kuster aldrig egt rum. Kännedom om vårt eget lands naturalster inskränkte sig till det allra nödtorftigaste, och därför kunde ock tilltagsna fribytare på literaturens fält onäpst uppduka de besynnerligaste saker i den vägen.

Linnés verksamhet kan liknas vid en frisk vind, som undanjagar dimman och låter blicken fritt sväfvä hän öfver det i solglans strålande landskapet. Naturvetenskap var i sanning förut »ett bortglömdt barn, som kom i samqväm sällan», men som nu »steg fram och såg sin bild i källan och häpnade att se, hur skönt det var». Snart var den rent af dagens mest firade skönhet. Sveriges konung och drottning, rikets stormän (en Tessin, De Geer, Gyllenborg, Alströmer, Grill m. fl.) föregingo allmänheten med sitt exempel och skattade det såsom en ära, att Linné ville ordna och beskrifva deras samlingar. Såväl han själf, som hans flitiga lärjungar genomströfvade fäderneslandet och spridde ljus öfver dess naturförhållanden. Den aktning, hvarmed naturvetenskaperna än i dag inom vårt land och det öfriga Europa omfattas, utgör till icke ringa del ett återskimmer från dess jubeldagar under Linneanska tidehvarvet.

Det var dock ej blott till fäderneslandet, som detta Linnés välde sträckte sig. Såsom en naturvetenskapernas konung satt han här i Upsala och jordens monarker sågo i honom nästan sin jemlike. Den vittra Prinsessan Carolina

af Baden-Durlach hörde till Linnés korrespondenter och anslög 90000 dukater till ett praktfullt planchverk öfver alla af honom beskrifna växtarter ¹⁾; konungen af Danmark och kejsarinnan Catharina af Ryssland sände honom dyrbara arbeten, växter och frön; konungen af Spanien anhöll, att han måtte till honom skicka någon af sina lärjungar för att anställa naturhistoriska forskningar; Ludvig XV af Frankrike samlade med egen hand frön för att rikta hans trädgård och sände dem med förklaring, att han »trodde, att sådant skulle göra Herr Archiatern nöje»; ja, sjelfva Påfven, som först påbjudit, att hans böcker skulle såsom kätterska å båle brännas, emedan djuren deri indelades på annat sätt än af Moses, ansåg sig till sist böra utnämna en professor för att i Rom offentligen föreläsa hans system. Såsom en herskare sände han ock sina gesandter ut kring verlden. Till de mest häpnadsväckande, men tillika upplyftande yttningarne af det friska naturvetenskapliga lifvet i Sverige under förra århundradet hör nemligen äfven den mängd forskningsresor, som från vårt obetydliga land då utgingo till jordens mest skilda trakter. Med gladt mod och glödande hänförelse begåfvo sig Linnés lärjungar ut i vida verlden, för att åt mästaren hopsamla rika skördar. Flera af dem blef det ej förunnadt att sjelfva återvända, utan de stupade såsom naturforskningens djerfva vägbrytare och martyrer fjerran från fäderneslandet; men af deras efterlemnade anteckningar och samlingar byggde Linné dem oförgängliga minnesvårdar. Träffande säger ock därför en författare: »Hvad Gustaf II Adolf och hans hjelteskara i politiskt afseende var för Sverige, blef Linné och hans lärjungar för naturvetenskapen. Hvarje folk, som uppträdt i verldshistorien, har sin hjelteålder; hvarje vetenskap, som vunnit högre utveckling, sin riddartid. För botaniken är denna det Linneanska tidehvarvet, på hvilket vi med fullt skäl kunna tillämpa skaldens obetydligt ändrade ord:

»Det finns ej tid, som dessa minnen söfver;
Det finns ej land, som deras like har».

1) Hon dog dock vid 32 års ålder och härigenom hann denna plan endast till de förberedande åtgärderna.

Denna tid, då Sverige var förnämsta stormakten inom vetenskapens värld, är förbi, men minnet deraf kastar ännu sitt rosenkimmer öfver fäderneslandet. Med glad stolthet nämner Sverige Linnés namn och fröjdar sig åt den ära, som kringstrålar detsamma. Men med denna stolthet öfver att hafva fostrat en sådan son, »hvars minne letas nu i hundra skrifter», äro ock stora skyldigheter förbundna, och i en stund som denna böra vi känna oss dubbelt manade att allvarligt eftersinna: har Sverige så, som sig bör, vårdat och hedrat den store mannens minne?

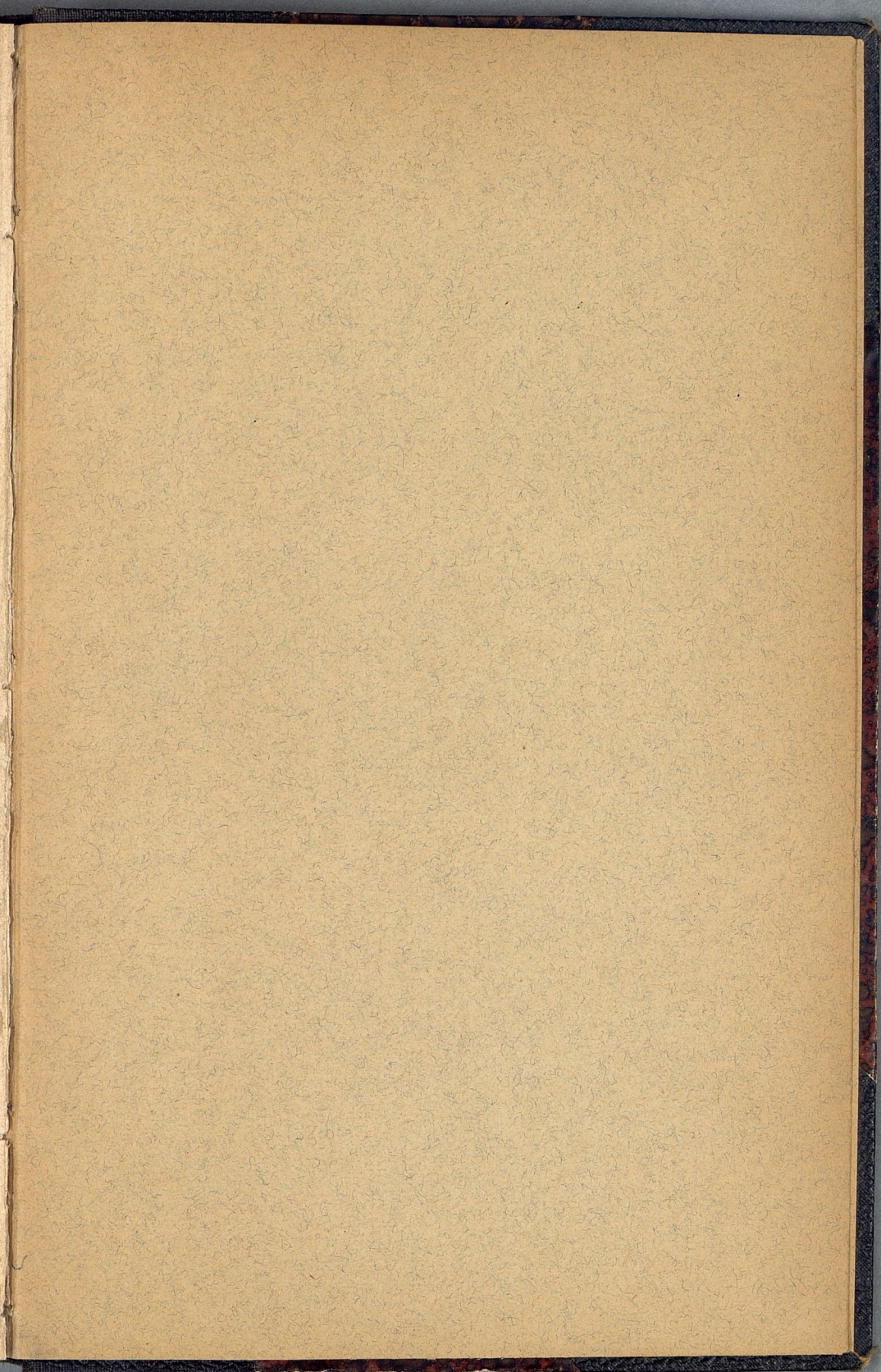
Säkerligen äro de fleste färdiga att härtill svara *ja*. Blef han ej under sin lifstid hedrad med alla möjliga utmärkelser? Blef han ej förklarad för adelsman och var han ej den förste svenske vetenskapsman, som utnämndes till nordstjerne-riddare? Slogs ej redan under hans lifstid, liksom efter hans död, en mängd medaljer till hans ära? Tillmättes icke hans blotta ord en sådan gällande kraft, att då året före Linnés död det var så godt som afgjort, att rättigheten att promovera medicinæ doktorer skulle frångå till härvarande medicinska fakultet och öfverlemnas åt Collegium medicum i Stockholm, behöfdes det blott den på grafvens brädd stapplande gubbens utan ceremonier och under djup rörelse framstammade ord: »Det går aldrig an, Eders Maj:t. Det förstör Akademien och vetenskapen; jag kan aldrig öfverlefva denna olycka», för att Gustaf III, vänligt klapande honom på axeln, genast skulle utbrista: »Det skall ej ske, min käre Linné. Res ni hem i fred och var lugn», och härigenom detta dödshugg mot härvarande medicinska fakultet afböjdes. — Och sedan han lagt sina ögon tillsammans, sökte man ej genast vid hans begrafning att gifva ett otvetydigt tecken derpå, att en sådan man aldrig förr här i Upsala jordats, genom att då för första gången låta stor-klockans dofva toner ensamma beledsaga likprocessionens steg? Har man ej öfver honom upprest ärestoder och minnesvårdar? Då d. 17 Aug. 1787 Gustaf III lade grunden till byggnaden i den nya botaniska trädgården, förklarade han ej då uttryckligen, — och stod det ej inristadt på den kopparplåt, som lades under grundstenen, — att detta skedde för att bevara minnet af den store hädangångne? Är

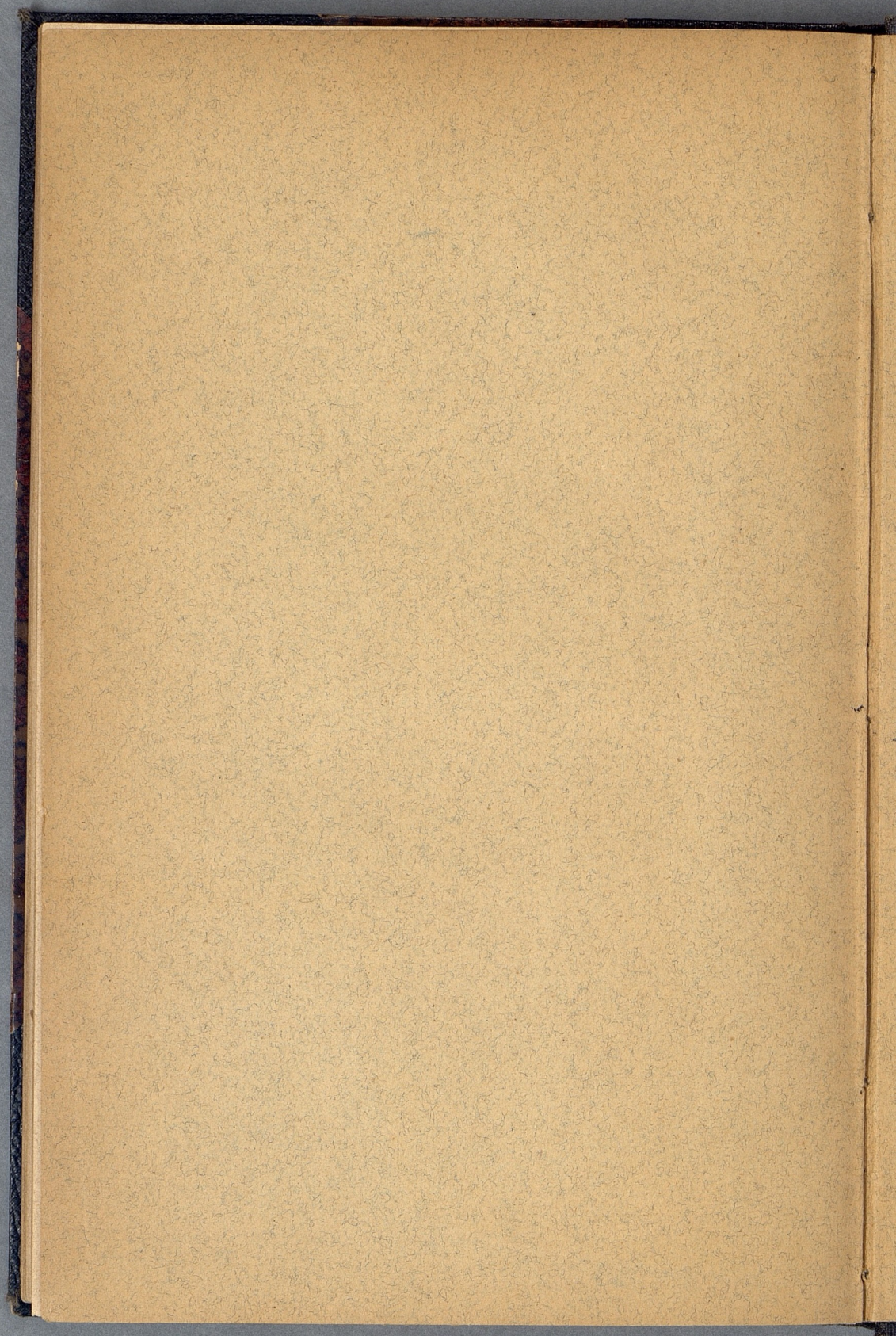
ej hans bild spridd nästan ned till minsta koja och finnes någon svensk, hvilkens ära så ofta och så flitigt tolkats på vers och prosa?

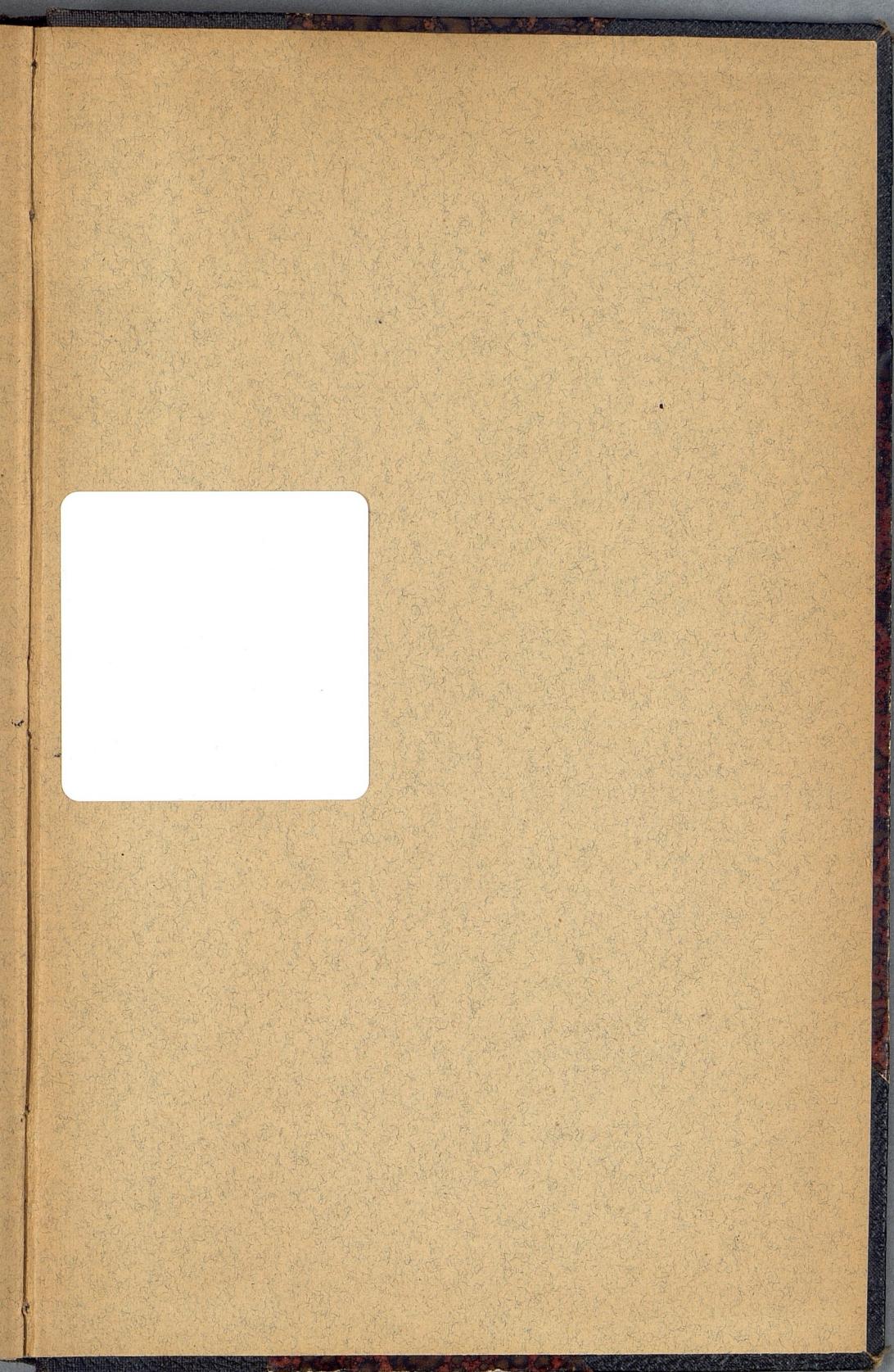
Detta kan ingen förneka, men är det härmed nog gjordt? Må några fakta tala, och så hårdt det talet än må tyckas vara, måste vi utan tvekan, om ock med blygsel, tillstå, att ej så är. Hvar finnas t. ex. hans vetenskapliga samlingar, åt hvilka han sjelf gladdes såsom sina största klenoder? Ack, dessa, som för alla tider bort utgöra ett svenskt museums förnämsta prydnader, således för en lumpen penning till en då obekant, rik engelsk yngling och bilda nu Linnean Society's i London ovärderliga skatt, hvilken, hvad den botaniska delen angår, vårdas med en vördnad, som gränsar till katolikernas dyrkan af helgonrelikerna. Här i Sverige funnos vid detta för vårt land bedröfliga köps afslutande endast tvenne, den fattiga studenten Andreas Dahl, hvilkens minne lefver i blomstersläktet Dahlia, och Göteborgs-köpmannen Johan Mauhle, som hade ögon och kassa öppna för afvärjande af nationalförlusten och nationalskammen. Dock, det fanns ännu en tredje, som insåg den vanära och skada, hvilka fäderneslandet tillfogades, men en olycklig tillfällighet vållade, att han just då var borta i främmande land. Konungen, den tredje Gustaf, fick först vid sin återkomst från Italien underrättelse om denna handel och uttryckte så öppet sin harm deröfver, att han allmänt troddes hafva midt i djupa freden utsändt en fregatt för att uppbringa det engelska fartyg, som från Sverige bortförde de Linneanska skatterna. — Och huru hafva vi vårdat Linnés literära kvarlåtenskap? Det mesta deraf gick med hans samlingar och bibliotek till England och ligger der för oss nästan oåtkomligt. Kan det ej skära en svensk i hjertat, då man hör den engelska köparen sjelf förklara, att han alldeles opåräknadt kom i besittning af hela Linnés korrespondens, utgörande omkring 3000 bref från 18:de århundradets mest framstående män — och har väl någon svensk sedan dess beredt sig tillfälle att anlita denna för naturvetenskapernas utvecklings-historia så ytterst dyrbara källa? Äfven i vårt land ega vi kvar skatter, hvilkas vård och tillgodogörande alltför länge försummats. Detta gäller framför allt hans betydande

svenska brefvexling; utländeringar hafva flitigt samlat och publicerat hans bref till främmande lärda, men af de svenska äro hittills endast relativt få kritik- och planlöst offentliggjorda, — och dock gömma sig häri en mängd perlor af vetenskapligt, historiskt och rent menskligt värde. Hade Linné varit någon af förgångna seklers äfven obetydligaste rimsmidare eller vitterlekare, skulle säkerligen idoga forskare framdragit dessa minnen i dagen och desamma helsats såsom en dyrbar vinst för vår literatur. — Ja, ega vi ens en tillförlitlig lefnadsteckning af denne vårt lands förnämsta vetenskapliga storman? På biografier hafva vi ingen brist, deri den ene mer eller mindre kritiklöst afskrifvit den andra eller på fri hand utpyntat hans lefnadshistoria, men en på verkliga fakta, ej på lösa hugskott byggd samt från obestyrkta fabler sofrad lefnadsteckning hörer ännu till de fromma önskningarna. Detta, och *mycket mera dylikt*, må vi, hvar i sin stad, i tid besinna, och må ej liknöjdheten eller småsinnet till en aflägsen, alltid oviss framtid uppskjuta betalandet af denna det svenska folkets skuld! Först sedan detta skett, kan Sverige med sannskyldig stolthet och glädje fira fester till blomsterkonungens minne; först då eger vårt land *full* rätt att såsom sin ära räkna dens, »hvilkens namn» — för att begagna ett välbekant uttryck — »af allt svenskt är det sista, som för vandraren förlorar sig i de aflägsnaste verdens rymder.»

the first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the
the eleventh is the fact that the
the twelfth is the fact that the
the thirteenth is the fact that the
the fourteenth is the fact that the
the fifteenth is the fact that the
the sixteenth is the fact that the
the seventeenth is the fact that the
the eighteenth is the fact that the
the nineteenth is the fact that the
the twentieth is the fact that the
the twenty-first is the fact that the
the twenty-second is the fact that the
the twenty-third is the fact that the
the twenty-fourth is the fact that the
the twenty-fifth is the fact that the
the twenty-sixth is the fact that the
the twenty-seventh is the fact that the
the twenty-eighth is the fact that the
the twenty-ninth is the fact that the
the thirtieth is the fact that the
the thirty-first is the fact that the
the thirty-second is the fact that the
the thirty-third is the fact that the
the thirty-fourth is the fact that the
the thirty-fifth is the fact that the
the thirty-sixth is the fact that the
the thirty-seventh is the fact that the
the thirty-eighth is the fact that the
the thirty-ninth is the fact that the
the fortieth is the fact that the
the forty-first is the fact that the
the forty-second is the fact that the
the forty-third is the fact that the
the forty-fourth is the fact that the
the forty-fifth is the fact that the
the forty-sixth is the fact that the
the forty-seventh is the fact that the
the forty-eighth is the fact that the
the forty-ninth is the fact that the
the fiftieth is the fact that the
the fifty-first is the fact that the
the fifty-second is the fact that the
the fifty-third is the fact that the
the fifty-fourth is the fact that the
the fifty-fifth is the fact that the
the fifty-sixth is the fact that the
the fifty-seventh is the fact that the
the fifty-eighth is the fact that the
the fifty-ninth is the fact that the
the sixtieth is the fact that the
the sixty-first is the fact that the
the sixty-second is the fact that the
the sixty-third is the fact that the
the sixty-fourth is the fact that the
the sixty-fifth is the fact that the
the sixty-sixth is the fact that the
the sixty-seventh is the fact that the
the sixty-eighth is the fact that the
the sixty-ninth is the fact that the
the seventieth is the fact that the
the seventy-first is the fact that the
the seventy-second is the fact that the
the seventy-third is the fact that the
the seventy-fourth is the fact that the
the seventy-fifth is the fact that the
the seventy-sixth is the fact that the
the seventy-seventh is the fact that the
the seventy-eighth is the fact that the
the seventy-ninth is the fact that the
the eightieth is the fact that the
the eighty-first is the fact that the
the eighty-second is the fact that the
the eighty-third is the fact that the
the eighty-fourth is the fact that the
the eighty-fifth is the fact that the
the eighty-sixth is the fact that the
the eighty-seventh is the fact that the
the eighty-eighth is the fact that the
the eighty-ninth is the fact that the
the ninetieth is the fact that the
the ninety-first is the fact that the
the ninety-second is the fact that the
the ninety-third is the fact that the
the ninety-fourth is the fact that the
the ninety-fifth is the fact that the
the ninety-sixth is the fact that the
the ninety-seventh is the fact that the
the ninety-eighth is the fact that the
the ninety-ninth is the fact that the
the hundredth is the fact that the

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 108 216

www.books2ebooks.eu